

KORMIŞKAN

Menga: 7

Ziwan û kulturê zazayan

Ser: 1995

Amor: 1

www.arsivakurd.org

KORMIŞKAN

TÊYESTEY

- Sef Redaktor*
Qandê çiçi magazino newe
Redeksiyon
Semedê Vetişî.....2-3
Koyo Berz
Kormişkan.....4
Necmettin Büyükkaya
Namê çîyan.....6
M. E. lişan
Her waş kok xo ser zerguyenî....10
Veyve Kitaban 11
Merkezê kulturê Alawiya..... 11
Sewra
No mêrdek kamo?.... 13
Faruk Yakup
Ferqê zıwanê Zazaki û Kırdasi....13
Sewra
Zıwandê keyi ser.....16
Lejwan Büyükkaya
Nasyonalizmdê burjuwazidê
Kırdasandî kompleksê Zazayın..19
İsmail Sahin
Adır xoranişêrol.....24
Koyo Berz
Seminerê Zazaki.....26
Kormişkanîj
Goştareya mi bikerê.....26
Mexbabo
Çı wext ma do heqê xu bigîrê....27
Zazom Rojnew
Sûro..... 29
Zeritenik....32
Koyo Berz
Hewn dî mi Şex Seid di.....30

QANDÊ ÇIÇI MAGAZİNO NEWE

Sef Redaktor

Zıwanê Zazaki dî newe newe magazin û xezeteyê vicênê. No çiyêdo zaf muhimo. Heta nika xezete û magazinê kî vicênê bî kar û hewildayena verniya şarê xu kenê roşnayı. Çiyê en muhim noyo kî gere magazin û xezeteyê Zazaki pêra duri nêkewê. Heme waştendê xu dî, rayê newey pêmişnê. Beno kî ma **KORMIŞKAN** çiyê zaf nêzanêbê. Labirê o çiyê kî magazin û xezeteyê mayê bini zanê gere ma rê bibê wenzane (mûalim). Bî no şekıla ma şenê yarametey bidê pê. Eger ma, şaşeya inan bivinê, ma inan rê vacê û yarametey bîdê cî. Xezete, magazin û kitab vetenî raştay zaf zehmeta. Ma nêy rind zanê, qandê coy zi ma bî ideaya gird qısey nêkenê. Bino şekla merdım heme çî sero beno zanon (uzman) û kewno ser. Zıwanê mayê kehani bî heme şekla wazenê vini kerê, gere ma nêy bivinê, giraneya xu bîdê ser û nêverdê.

19.05.1995 dî suka Almanya, Mannheim dî "Vêyve Kitaba" bî, na gamêda zaf weşî bî. Gere çiyê zey nêy wêşî tim bibê kî, kulturê ma biro sınısnayenî. Kultur u zıwan cayê dî şar biyayena. Şaro kî kultur u zıwandê xu ra duri kewto tarix dî vini biyê. Qandê nêy zaf nımûney estê. Afrika ra heta Latin Amarika merdım şeno nımûney bîdo. Kolonyalizim seni şidet kar ardo û bî o şideta zi zıwanê xu mısınayê şardê bindestan. Eger ma nêwazenê bıkwê o rewş gere ma zi giraney xu bîdê zıwan û kultur dê xu ser.

Beno kî zaf merdım bî reaksiyonê do tuj nişan bîdê û inan rê tal biro. Ma inarê çiyê nêvanê û zeydê inan zi tepki nişan nêdanê. Heme şari gerek fikir û waştendê xu dî serbet bê. Kes kesi bî zor a nêşeno tepşo. Eger şar bî wazo teniya kar bıkerê, gere no heq, heqê inan bo. En çiyê muhim

Wihêrê çî : Koyo Berz
Sef redaktor : Faruk iremet
Mesûlê nûştan : Sureya Zaza
Redaksiyon : M. E. lişan, Sewra
Zazom Rojnew, Zazan Arslan
Mesûlê Almanya : Zerweş Serhad,
Sûwar Temizbaş
Mesûlê Holanda : G. Çar-H. Kongül
Adres : KORMIŞKAN
Box 4014 128 04 Stockholm
PostGiro: 922 56 86 - 6
Layout: Faruk iremet

KORMIŞKAN

SEMEDÊ VETIŞÎ

Redeksiyon

noyo kî ma ze tırkan, ereban û
îraniyana nêfıkrîyê û ze inan
nêkerê. Dışmenê ma çımsuro û
wazeno kî, ma bikewê pê gan û pê
tarix ra werzanê, tarix dî nimûneyê
wûnasini zafiyê. Mabênê Ro

(Fırat) û Dijle dî zaf kulturî vîni
biyê. Ma Zazay wazenê kî bî
bırarına bırandê xu yê Kurd,
Asûr û Ermeniyana piya hemver
dışmeni vınderê. Bî inkar û
çımsureya çiyê hal nêbeno. Bê
jewbiyayenî, o kî vîni bikero fina
ma yê. Zazaki diyalekto, lehçeyo
karê kesi niyo. O karê Zazayano.
Zazay ze miletî şenê qerarê xu bî xu
bigirê bî xu bidê. Ma KORMIŞKAN
ijî do zıwan û kulturde xu ser o
bigırweyê û bî zıwandê xu ya
binûşnê, derd û kulanê pize û
zerida xu bidê teber û biyarê zıwan.
Ma qerarê xu dayo kî ma bî
zıwandê xu ya bultenê xu vejê.
Heme zalıme, zordarey û tehditan
rê sêney ma akerdeyo û ma mecbûr
niyê kesi rê hesab bidê. Kesê kî
wazenê hesab perskerê û ma ver o
bend bê, wa veri şırê dışmendê xu
ra hesab perskerê, bahdo birê ma
ra perskerê.

Hewil bidî xu. Zıwanê xu bımsî, bî
zıwandê xu ya bıwanî û bınuşnî.
KORMIŞKAN ê xu zî bidî sınas-
nayenî û wendenî. Bêrê, ma pêro
piya zıwandê xu rê wêhêr bıvıcıyê!

KORMIŞKAN

Biwani,
bidiwendeni ci rê
wihêr bivıcı,
vilaki, gûnfı bidi ci
û ci warfı ki..!

Ma yê vînenê rewş û haldê dınyay ra
nê serandê bahdoyan dî zaf vırnayenê
dınya dî ri danê û vîjenê awî ser.

Mabêndê dıwêlan dî sinoriyê
nêmanênê milletê werdi-werdi ê ye
serehewadanê û jew bî jew benê xoser
û dewletî.

Heta eşirê erban jî kes nêmend bî
dewletî. Gereyo kî heme erebî bî jew
zıwana qısey kenê, hıma hıma ê
hemmî kultur û edetê cı jewiyê jî,
fına jî dewletê gırd û werdi xu miyan
dî awa kerdê. Alemde Ereban miyan
dî ewro nezdi vist dewletî esta.

Erebî, Farisî, Tırkî, Yahûdî, Azerî,
Ermeni dewletê û nê serandê bahdo-
yênan dî parçeyê İraqiyê Kurdan dî
Kurdi jî biyê nim dewlet. O mabên dî
teniya ma Zazay (Dımılı) mendê.

Kırdas, Tırk, Erebe, Ermeni, Farisî û
hetan Asurî bî zıwandê xu ya wanenê
û nûşnenê.

Labirê ê ma Zazayan çıyo kî çıman
vero yo û bî desta biro tepıştenî
çınyo.

Veri tay Kırdasan rojname, pêserok
û tay çıyandê xu dî ca dayê Zazayan.
Labirê ewro o çî jî warzanayo.
Barbangı, Hêvi, Nûdemî û zey ninan
desana weşananê (neşriyatî) Kırdas-
an Zazakî ver sinorî ronayo û resmen
nêwazenê biro weşeynayenî. No çend
serıyo ma yê se kenê se nêkenî
nêşenê bî sistema weşanandê inan dî
ca bidê Dımılı û tey bıweşeynê.
Minak; Medya Gûneşi; Welat; Dengê
Azadî; Newroz; Jiyana Nû; Rojew;
Nûdem û her wına. Nına ra tay dê cı
jû jû fıni gandê çım pıştenî, çım
gırotenî û ma xapeynayenî hezar ra çî
yê nûşnenê. (Tabî o jî kamcın kî yeno
hesabdê cı, yan jî nûştoto kî rayda
inan dî ro û zey inan vano.) Veri
lazımeya Kırdasan bî ma estî bî, ma
ser ra xo rê politika vıraştê,
serehewadayenê ma xo rê kerdê mal
û berdê refinayê çımandê dınyay ver.

KORMIŞKAN

Minakê: Hereketê Koçgiri, ê Şex Seid, û ê Dersimi wini kerd bî. Halbûki verniya nê serehewadayan, nê hereketan kışt a tay aşirandê Kırdasan a amêbi girotenî û bî quwetê inan a amey şıknayenî. Alayıyê Hamidiyan ji qandê eşir û serehawadayendê Zazayan u qandê tay eşirandê Kırdasan viraziyay. Ewro ji nêverdanê ma xo pê resnê, jew dıdı, dıdı hirê û her wina zaf û bî quwet bê. Verê dışmenandê ma Tırkan ê ray ma ver o gênê, benê bend û nêverdanê ma xo pê resnê, qalê zıwan, kultur, edet, tore û folklordê xo bikerê û vaji ma Zazayê. Qede dışmendê xo nêbenê zor danê ma û fekê tıfingandê xo kenê hetê ma ya. Zekî heyfê dışmenandê xo ma ra bigirê, wini hereket kenê. Tabi veri laumeya cı bî ma estibi, qandê coy ma xo rê kar ardê. Labirê ewro nim Dewleta cı viraziyê, lazimey a cı bî ma nêmen-di. Wini nêbo tay Kırdolog, zane û gırdê partiyandê cı nêvanê wa Zazaki nıro nûştên û wendên, teniya rojene, zıwanê qısekerdenî bımano. Ma des Zazay ji roşê wexto kî jew do kırdas yeno vanê ma bî kırdasi qısey bikerê. Wexto kî ma nêkerê do gefi bıwani ma dı û ma tehdit bikerê. Jewbi qandê pere qezençkerdenî, tûnikani xo pırr kerdenî ma kar anê, şınê tay dezgeyandê xeriban dı ma temsil kenî û bınamedê ma ser perey qezenc kenê.

Konferansi, semineri bî namedê ma ser danê.

Wexto kî kewnê teng vanê Kırdasê en heqiqi Zazayê, jewbi ma rê nengi çinenê ma kenê şarê do wahşi, nêzanaye, xayin û erzeni piyase. Wexto kî ma qalê dahwada xo, ê welati Zazayan ê zıwan û kulturê xo kenê cırê tal yeno û ma rê vanê ê bêbextiyê, dayen û girotena inan bî mitiya esta. Qandê nê sedeman, qandê nê mesele û nê hali ma wazeni kî xo vejê piyase ka ma

çıciyê çıci niyê.

Ney a tepeya ma do xo zelal kerê. Qe jew quwetê nêşeno û heqê cı çiniyo ma ver o bend bo. şenê wa şırê qedê Dışmendê xo bê. Ma kesi dı dışmeney nêkeni, vanê jewna ji ma dı nêkero. Heta nê meselandê wınasinan dı paşti bido ma. Seni ma inan rê wihêr vijiyayê û paşti dayi inan, ê ji bîdê ma.

Eger Dımılı vanê ma miletnaya, fermo wa bibê. Demo kî inan va ma miletêna Tırkan inan rê va xayın, pêra abırnayey (bölücü). Ewro ma yê vanê ma miletê, éyni çiyoy kî Tırkan inan rê vato ê ji ma rê vanê. Dêmek ferqê inan û inan çiniyo.

Ma Zazayan qararê xo dayo ma nêwazene bîndestê bîndestan, koleyê koleyan bê.

KORMIŞKAN qiymetê, zıwani, zano, qandê coy ma **KORMIŞKAN** dı bes bî Zazaki fikiryenê û Zazaki nuşnenê. Faktori zıwani qand meselandê milli faktori ê jewnew.

Ma wazen milleta xo û welatê xo bireynê, persa ma persa zıwan, kultur û kamey (kimlik) da ma ya. Ma kamê, kam niyê vanê ma vejê awı ser û zelal kerê.

REMAYIŞ HETA KOCA TI KI BIREM.

Enver Gökce

Cay to bewliw, welat to bewliw, wext to bewliw.

Xo eştiş bext zı teyna u wuşk, Gurey to bewliw, quwet to bewliw, dışmen to bewliw.

Remayış heta koca tı kî xo ra birem. Roşın aşım bewliw, deniz bewliw, Şond bewliw.

Ma vacı kî: en qelabalık vêren, xo mexapını.

Biyayış bewliw, émır bewliw, merg bewliw.

Açarnayox: M. élişan

KORMIŞKAN

KORMIŞKAN

Koyo Berz

Heta ewro zaf çi "Kormişkani ser niyameyo nûştênî, ka kormişkan çiçi yo, çiçi niyo. Demê do wûniyo yeno kî, roşani kormişkaniyo keno vira şîro û wertera werzo. Kormişkan roşanê Dîmliyan o en gird û gîrso. Kormişkan Dîmliyan miyan dî rojêda newe, şênî, roşnayı û rojêda bînbarekî yena qebûlkerdenî û sînasnayenî. Tabî kormişkan rojê niyo, hefteyê pêyniyêno mengda Adarî (Kormişkani) çarşeme ra heta çarşeme hefteyê rameno. Ê hefti miyan dî çarşemeyo en bahdoyên dî, roja pak a akerde, ayamîni dî Dîmîlî çînayê xo yê weş û newî danê xo ra werdena xo gênê şînê mesîrê (pîknîk). Heme piya gem a, deyan û gewan ser o, dîk û bostanan kîşt a bî şên û şahîya kormişkanê xo bînbarek kenê.

Heme sînasnamey kêyan dî Dîmliyan qandê kormişkani şamiyê weş, tamîni û terwendey vîrazenê û gênê şînê gemî. O roşan dî kêyê dewletlî qeçîkanê kêyandê fîqare û nêçaran kenê mîrdî û çînayo newe danê pîra. Dewletlî o roşan dî destê xo hetê fîqarana derg kenê û inan rê yaremetey kenê. Taydê cî zî yaremetey a dost û sînasnayandê xo, dewîj û merdîmandê xo kenê. Pîzanê inan kenê mîrd û serê inan kenê newe. Qandê nê sedeman Kormişkan rojêda roşnayı, a dest tepîştênî û yarmetey, rojêda xeyr û bereketî, a şênayı û kêfweşey yena qebûlkerdenî û sînasnayenî. Qedîr û qîmet, gîraney û vayeya ê rojan zahf gîrd û gîrsa. Vayeya cî kîşt a yarmetey pêdayenî û pêheskerdenî ra nîna herînayenî û bazarkerdenî.

Wexto kî şarê Dîmîliyan vîjêno mesîre, cayandê en berzan ser o adîr wekenê, muzîk cînenê, deyîrî (dêrî) kenê, govendî gîrêdanê û

kaykenê. Keyne û cîni, bolê cî panceyê (donê) kî qumaş do sîr ra, yan jî xetê sîrîni miyan dî estê danê xora. Çalme, sêm, mûrey û altûnanê xo yê bîqîmetnan kenê xo ya û xo zey veyvana xemîlnenê. Bî no hesab a vîjênê şahîyandê ê roşandê xo.

Camêrdê inan jî zey inan çîmayê xo yê weş û newî danê xora. Bolê camêrdandê cî yê bî emîran pîrêno sîpeyo xaşêlîni û şîlwalê sîpeyê xaşêlîni danê xora. Herûnda şewqa dî kîlawî nanê xo ser. Her kîştêda ê çînadê inan ê sîpî dî şerîtê do sîr esto. Werteyê kîlawda inan hendê nûştêyê rengda sîrî ra vîrazîyayo. Rengna, zey şerîtiya ê nûştî gêna xo miyan. Bahdê a rengî fîna şerîtê do sîr, bahdê sîrî rengna û fîna sîr. Bahdê ê sîrî fîna rengna û fîna sîr. (Yanê wertê cî sîr, hirê şerîti rengandê binan ra û her mabêndê ê rengan dî şerîtê do sur ca gêno. Ma wîna vajê nûştêyo sîr wertê dî û hirê şerîtê sîrî jî çorşmedê kîlaw a kîlawî xemîlnenê. Nûştêyo sîro kî wertedê kîlawî dî sembôlê Dîmîliyan ê rojîyo. Ê hirê şerîtê sîrîyê kî çorşmey kîlawî ra ameyê çarnayenî jî, jew nişanê roşnayı, jew nişanê xeyr û bereketî û jewdê cî jî nişanê pê ra heskerdenî, qîmet pêdayenî û ê yarmetey o.

Şewanê ê heftedê Kormişkani dî hîngîlmey û şênayeyê cûre bî cûrey keyan dî, wedandê dewan dî, key Beg û axleran dî vîrazênê. Hergî şewî keyê dî, yan jî çend keyan dî yenê pêser, pê hetî, piya wenê, piya şîmenê, piya kêf û hîngîlme kenê. Merdîm û keyeyê pê ra qahryayey pê dî yenê wery. Dî ronîştêna şewandê Kormişkani dî zahf çerez û çîyo zey çerezi yeno wardenî. Ê çîyan ra taydê cî nê yê. Pastêx, kesmey, sîncîxî, nîhay pîraynayey, dendîkê pîraynayeyê vîlda verrojî (maşela), dîndîkê kû û zebeşanê pîraynayey, kîlencey, nanê mîsrî (nebî), eskîjî, nanê nîhan, qatmey, şolîk, qawîrme, henarê payîzey, mîroy payîzey, vami, gozî,

KORMIŞKAN

qıznavê pıraynayey, qahwê qıznavan, tûy wışki, tey û şiraney ê babet-babeti. (Tay mirov û henarê welatê ma yê payizey estê, fina heta wextê xo yê biyayeni şalge dı manenê).

Dı ê şenayan û hingilmandê demdê Kormışkani dı, bol şamiyê weş ê bitam virazênê û werênê. Minak zey keşkeki, rız o serkızırık, bılxuro serkızırık yan ji bı qawırme, dekerdena kodıkan (dolme), kuftey, şirawiya kergan, tırşo bı simaq a vıraşte, tırşo kı bı awda henaran a virazêno, qatmey, şolık, toraq û rıwendê qeliya, rıb û rıweni miyan dı pastêx yan ji sūrkerden a nani, tırşê nihan û pûni, pırrkerden a bız, mi yan ji ê kerg û huliyan (kergê mısri, kergê şami), tırşê qıloxırıkan, şorbadoy, kılencey, danûgı, eşûre, kebabê babet-babeti, tırşê cigeri, sūrkerden a isot û bancanandê wışkan û her wına.

Şimitenê cı ji, şerbetê ribi, do, şerbetê awda henaran, xoşawı, şerbetê biyani (sûsi), sıskı, awa porteqalan yan ji ê sa û meywandê binan, xoşawı ya qax û çiran, qahwê qıznavan û her wına.

Keyne û xortandê Dimiliyan a dı ê roşandê Kormışkani dı pê vinenê, pê qayıl benê, pê ecıbnenê û qandê waştenu may û pêrdê xo rê vanê. May û pi yê inan ji şinê wazenê. (Qeder abıyo, bide pê pê ya jewjyênê) Xort û keynê Dimiliyan, bı çihar çıman a amyayena roşandê Kormışkani pawenê. Çımkı o roşan dı serbest û rıhat hereket kenê, pê vinenê yan ji çıman a pê birnenê. Serbesteyêda bol hera û demokratiki dı roşandê Kormışkani dı esta. Na ji nişanê demokrat biyayenda Dimiliyan a.

Nıqarewan û zirnewan, lûliwan û sazwan, Dêrwan û kaywan ê dorman û ê dewan, qandê hingilmedê roşandê Kormışkani seferber benê. Dewê kı nê sazwan û aşiqi tey çiniyê, dewlemend, mixtar, beg û

axlerê ê dewan, yan ji verkewteyê cı serrê veror perey danê aşiqandê çorşmi û inan dawetê roşandê xo yê Kormışkani kenê. Ê ji yenê rengi danê ê roşandê inan û roşanê cı hingilnenê.

Cayêdê Kormışkani yo zahf gırd û berz inan miyan dı esto. Keyê kı dewandê xo ra key xo barkerdo û şiyê sūkandê gırdan, ê o heftedê Kormışkani dı yenê dewandê xo dı, benê tewrdê hingilmandê ê roşani û bı inan a piya ey bimbarek kenê. Qandê kı hukmatê Tırkan, esker û polisê inan nêverdanê Dimili ê roşanê xo serbestey miyan dı bimbarek kerê. Nêweşey fênê inan miyan û kenê villa.

Labirê, çı heyf ewro o roşan werte ra weriştö û vini biyo. Vanê ma newe ra gan bide ey û ey vejê meydan û bimbarek kerê. Nesilê ma yo newe heqdê Kormışkani dı zahf çı nêzano û ey nêsinaseno. Ez ji tay çıyanê werdiyan gırdandê xo ra peyhesıyaya. Bol edet û toreyê Kormışkani estê kı, ewro ma inan ra jewê cı nêzanê. No hiris-hiris o panc seri yo ez raşt niyameya, bı teferuat a cayê dı bimbarek biyo.

Tay çiyê Kormışkani yê taybeti esti bi. Hefteyo kı destpey keno, yan ji verê coy, dı welatê ma dı villikê esta cı rê vanê espariki, a villiki erdi bin ra vijêna. A villiki mêşan miyan dı, deyan ser o, mabêndê siyan dı, velg, qırş û qali bin dı, cayo kı hera cı germ manena ê cayan dı bena kiho. A villiki di mengda awdari (adarî) di vijêna. Yanê a espariki nişanê amyayenda wesar û Kormışkanıya. A villiki hendê gişt û giştünim kewna erdî ser û yena werdeni. Kokê ci zey kixsiya yo. Kes pûr keno, tewdê villik û perandê ci ya weno. Semedê werdîbiyayenda ci ra, bol zehmet o kes ay qırş û qalî miyan di, velg, perê daran û keslegan bin di bivîno.

Gırdanê ma qal kerdê û vatê, xortê ki ezêbê ay bivîne qederê ci abiyêno. O ki en sifte ay bivîno, vanê risqê ey

KORMIŞKAN

a seri vêşî beno, kar û girweyê ey ray şino û a seri tenganey û zehmetey nêvînenno. Wexto ki kes ay vînenno, vanê kes bi qirm a ay weş bi kokdê ci ya erdî bin ra vejo. Wexto ki ti nêşê ay bi kokdê ci ya vejê, yan jî biqurmiçinê, rind nêbeno. Ê ki nêşê ay bi kok ra vejê, vanê ê bêmeharetê. Ê ki ay biqurmiçiknê, vanê bejna înan jî a seri nêvijêna û kilm manena. (Yanê derg nêbena) Qandê coy zahf xeyret kenê ki, ay bi kokdê ci ya vejê. Bejn û balê a villiki zey veyvekana yo. Qandê coy jî tay merdim ê kihani ci rê vanê veyva wesarî.

Çîyo ki mi Kormişkanî ser aşnawito ney ra îbaret o. Ma enbaz û dostan ra reca kenê, kam Kormişkanî ser çiyê zano, yan jî aşnawit o, wa adresdê ma ser ma rê biray kero. Ma zahf pa kêfweş benê.

Vanê ez çîna bîyara vîrdê şîma, teberdê Sêwregi di dîrê cay estî bî ki, şar şîyê ê cayan di Kormişkan bimbarek kerdê. Ê cayan rê vatê cay Kormişkanî.

Di weşey di bimanê...

TERESÎ NIQEDINÎ.

Zerweş Serhad

Vengi ma wa şîro pê.
Xayina rî vaji pis.
Zimistani ma beli kî.
Vergani veyşana nas kî.
Serd bigirê, germ nêvinê.
Veyşanibi, mîrd nêbeni.
Heqî karkeri eyi weni.
Vergi eyi ma nîsilasneni.
Hûkmi xu warzî cimîsnî.
Zinci ra parsîm bîvîsnî.
Dehaq û Nemrudi sernî.
Werzi terasa xo verşani.
Xenziri talan keni.
Goştî dewic û karkeri weni.
Çî wext wazeni kişeni.
Sînora wexta belikeni

NAMÊ TAYÊ ÇIYAN

Necmettin Büyükkaya

VAŞ, SEBZE, TENE

Vıl (vılık) Çiçek
Çimoşa Papatya
Gagiro Lale
Qaç Menekşe
Xalciniek
Arsız (bêar)
Kolbız
Gelziwan
Şeqşeqo
Xişul
Cehceheg (dariê kılênca)
Dinêb
Zegereg
Meyaro Acı bir ot
Kerkor (devamlı yeşil olan bir ot)
Nefli
Şıramı (saki)
Şıngı
Filok
Şekerok
Zorı
Tuzık
Benik
Kormit
Punı
Gezik
Kerxenik
Heşek
Genımok
Çarçal
Namçuk
iro Bir çiçek
Leye Fidan
Çıgit Pamuk tohumu
Puwa Ağaç mantarı
Kenger
Zerecik Karnıbahar
Qinêberik
Sir
Hakluz
Beng
Dibsor
Buncık
Tılp
Encur

KORMIŞKAN

Zebeş
Beşila
Şemamok
Xeyar
Bami
Lobık
Verarojek (gogebaxan)
Bancan
Şamık
isot
Ku
Qafık
Balık
Dolmık
Patata
Kıncı
Xas
Hebsia
Koriek
Gurnig
Tolık
Xurnig
Xurêl
Paqley
Pırça pır
Gını
Nehabaci
Neha
Cew
Kuşnı (kızın)
Xelı
Mercu
Colık
Gırgıl (gılgıl)
Surek
Mısri (nebi, lazut)
Nebi Mısır darısı
Şêlmok (xerdel)
Piaz
Pırpar
sırım
Meyaro
Esparık
Pivang
Pêlekvaş Ot elması
Axbandır
Kardi
Kerbeş
Kuwê mara
Pêçek
Sêzek

Bencerı (galuj)
Berbero
Qamır
Qındırıxı
Endılko
Teli
Palax
Surıkvaş
Tehlêk
Hufhufık
Telmerı (merteli)
Vızık (çol)
Pêlekvaş
Xelevaş
Tırşık
Luz Kuzu kulagi otu
Gom
Zorı (zengılzava)
Filoq
Xelilok
Dımlu
Şing
Çistok

MEYWE

Tey Dagdagan
Bewrinc Yabani kiraz
Qızwan menecik
Remtu ekşi siyah dut
Engur

DARİ

Mew
Mewşêr
Fıstaqêr
Alucêr
Dehlêr
Xarabêr
Spindar
şavlêr
Venêr
Mazêr
Kenêr
Teyêr
Incilewr
Bewrincêr
Sêzêr
Tıwêr
Gozêr

KORMIŞKAN

Saêr
Mışmışêr
Xewxêr
Mırwêr
Şeqoqêr
Rêxokêr
Henalewr
Şilaneke
Siyatelli (dırık)
Vilaêr
Çınaêr
Vamêr
Qıznawêr
Gulêr

KERMi, HEŞERETi, TEYRi, ZEWMBi HEYWANI

Qıjnı Kene
Qaşaxı iri kene
Pındı
İşpij
Rışk Bit-pire yumurtası
Kek
Dernı
Nutık İşpij yavrusu
Weleng
Moz Arı
Mês Sinek
Çarınğ Kırmızı arı
Pılpılık (pırpılık) Kelebek
Merşı Sivrisinek
Mırxık (mırxiki) Kuçuk karınca
Mojlı (mojley) Karınca
Hıng Bal arısı
Xezalek Su içindeki bir hayvan
Tırtır Tırtıl
Bertil 1. Ruşvet 2. Ağaç kurdu
Gezo
Xalok
Kalo-piro Ugur bêcegi
Diksılêman
Goyı (goyey) Guve
Hevcarık Tahta kurusu
Pun
Qul
Halin
Hermuşık
Mojlani
Wısbıtutani
Qerequş Teyrê arwêşa, şahin veya

atmaca

Heş
Meymun
Findo Sus veya kuçuk av kêpegi
Dıjı Kirpi
Sixur Oklu kirpi
Merı Fare, sıçan
Lır Tarla faresi
Mıriçık Kuş
Zerej Neri- Mari
Koter Kumru
Hehecık Kırlangıç
şewşewık Yarasa
Hıluluk Dogan
Sisalık Karga
Gancıl Akbaba
Qertel Kartal
Kund Baykuş
Bet Toy kuşu
Bum Puhu kuşu
Çiq Siyah bir kuş
Çıkçiko Kuyrugunu sık sık oynatan
bir kuş
Qıtık Eti yenilen bir kuş
Simorı Sincap
şanê maran Kırkayak
Mar Yılan
Demaşkul Akrep
Verg-Delverg
Del
Keftar
Xoz
Kudık Domuz yavrusu
Taji Tazı
Boji
Leyr Yavru
Pising Kedi
Kuzı Sansar
Qumqumık Kaya kertenkelesi
Malmalok
Tirmar
Kesa
Req Su kaplumbagası
Kerkinc Yengeç
Ması Balık
Lolık Bahar kurtçukları
Kerm Kurt
Pındı Bir parazit (inek v.s de)
Qatrek
Meli
Kêzık

KORMIŞKAN

Zuli
Tırli
Zileyr
Quling
Miriçikê xazi
Xozek
Çeylê bin dê erdi (yer solucanı)
Kerpa
şıvanxapık
Legleg
Qaz

WERDEN

Tırşık Bir nevi guveç
Raêra Öğütülmüş bugdaydan
yapılan yemek
Şirinaşir Musakka
Pıtpıt Bulgurum incesinden yapılan
bir yemek
Mexlute Tuzlu aşure
Meyır Ayran çorbası
Keşkek Keşkul
Rız
Tırşê Xıloriga Küçük köftelerden
yapılmış sulu yemek. Xılorig, neha,
kuwati.
Tırşo surek (Lobiki, maşiki, serê
burxul,
nardan)
Tomast Kaymak
Heriş Agız
Xılonder ilk agız
Qixanı Omlet
Kelwest Yogurtlu ekmek
Pılol Bulamac
Hevrişık Yağlı ekmek
Ruwenin (Cemile) Yağ, pekmez ve
ekmekten yapılan yağlı ve tatlı
yemek
Panık Kalınca yufka
Qelinek Kavurma
Mıqlık Bulbul yuvası
Qımı
Kuwiya qırşı 1. Bewrani 2. Tırş
Sirawi Sarmısaklı su
Sirawi ya haki
Sirawi ya goştı Kızartma
Suraw Tuzlu tırşu suyu
Danu (xeli u neha pia gireyenê)
Melxuta (xelo kuate u mercuwê

xaxi u nehay)
Kuwatı dêgme bugday
Keşkek dêgme kaynatılır
Nehayê Xaşeynayey
Sado Suzme ayran
Solmast Tuzlu yogurt (kuzulara
yedirilir)
Terênı Bir kurutulmuş çökelek cinsi
Torak Çökelek
şolık Hamur tatlısı

VA

Va Rızgar
Vaê veri
Vao kır
Vao siya

ALETİ

Aşir Sut tulugu
Donir Yayık
Meşk Tuluk
Kedik Ayran tulugu
Kın Su tulugu
Den iri kup
Dor Kup
Hulik Orta buyuklukteki kup
Kelçin Küçük(ufak) kup
Awrej Çêkeleğin içinde
toplandığı deri, tuluk
Postê çoliki Çolık tulugu
Heban Ekmek tulugu
Hiz yağ tulugu
Hucık Küçük yağ tulugu
Tewrı Yun dokuma veya êrmeden
buyukçe sırt çantası, çanta
Milêv Yaba
Wiyı (huwı) Kurek
Zengen Kazma
Torzin Balta
Kulbık Tek agızlı balta
Mer Bel
Mertal Kalkan
Kêlntı (qırım, tilpan) Tırpan
Serad iri bugday kalburu
Pırojin Kalbur
Ebar Nohut kalburu
Dıgoş İki çatallı yaba
Resen êrken
Rêştá ig

KORMIŞKAN

Moşen (mewşen, qelm) Altı çakmak
taşlı harman dêven alet

Kelbitin Kenger kaldırma çubugu

Mıskeê Baltacıklı satır

Mercef (Mercifi) Kar kuregi

Mercifa Litre

Mastêr Huni

Qalunç Orak

Vaşdıru Buyuk orak

Dahrê Satır

Mısas Sırık, çift sopası

Rım Mızrak

Çarmêx Çarmıh

Mihin Kazık

Moçanık (muçanık, muçınık)

Cımbız

Lewıdı Bel temizleyicisi bir
nevi mala

Lebudı 1. Bulamac kurekcigi
2. Sırık ucuna takılan
kurekcik

FEHMKERDEN

Over Gudayik

04-09-1993

Zerî dayen.

To fahm kerden

Mirdêna, mirdêna

Ti zanê fahmkenê?

Çıyo ki mi zerîra

ravêreno.

Omudey ew bê omudey;

Xesekey ew arey,

Ewroya ew meştıya.

Jew jewerîrê,

Jewrî ê binêrê.

Diflmen dişmenîrê.

Viryayen ew pêkewten.

Pêkewten ew girewten.

Meştêndo xasek û

Serbestey ronayen.

HER VAŞ KOK XO SER ZERGUYENİ

M.Élişan

Eger kes xo rê nêbo, yewna kesi rê nêbeno. Verê heme çi gerek ma milet a xo rê bibê. Nameydê milet a xo ra nêşermayê u nêremê. şarê ma xo rê vono ma Zaza'yê u bi en nameya yenê şınasnayış. Lazım o ma zi sey Tırkon, Kırdon, Érebon u Farıson bıname'ydê xo yê Zaza'y ra ıftıhar bıkemı. Namey Zaza'y ma rê kalıkandê ma ra mendo u o name nışone şınasnamey, name'y şerefê ma Zaza'yonew. Enır nami rê wayer vıjyayenı wazıfey her insone Zaza'wu kı, eger cı dı şexsiyet u hisê netewıbiyayenı estibê. şarê Zaza'yon bı tarıxdê xo ya ponk u bışerefo. Xayıney, bıbextey, pısey rê gırewteyu. Mıyon xo dı dest dono yemno, paştey yemno gıno. şıktey u qusır lez lez afu nıben. Qaydey u quralı akerde yenê kaykerdış. Hıle, fesadey nıbenı. Ay kı fesadey ıblısey kenê cay yına cemêt mıyon dı çınyo. Ercon u poncpere ben. Yen kay. Yew vatey verino est : "Von kera cay xo ra lekay se, sıvık (şenik) bena, kera cay xo dı gırona". En zı ombaz ma yı kı macırey dey, u nêwazen raştey xo bızon. Teyıno tı çend vac xo kerd sıvık(şenik). Hem xo ınkarken, hem zı fek xo erzen heme çi. Bê şansızeyakyak yın ha tedey wazen, şar rı mal kı. Goya "mılete xo ra nıvona ma Zaza'y" vona ma çınay? Raşteyda xo ra duri kewtış u bı nêzonayeya, korfamey ê idolojı ınsono ken en hal? Her ınso yew mıletey yı esta. Lê pırey ınson sey pê nê fıkıryen. Semed idolojı zı en qaydew. Herkes wa xo bıarqelyew (ayabu, bêru xo). Eyr durumê mıletê Zaza'yan durumê vızêrı nıwo. Eyr (ewro) durumê ma hın tehluke dı niw. Çık kı heta ınka roşenberon ma rı zelal nıb, eyr hın zelalo. Zaf kıştan ra méhlumat bı teferuat omewu nuştış. Ma eyr hın nêtersenê.

KORMIŞKAN

Mesuleteya ma eyro ê vîzêri ra heyna zîdera(vîşêri ya). Ver şarê xo di mesulete ya xo heme hetra lazîmo ma bîyarê ca. Tercubey ma eyr zafo, imkon u teftal (malzeme) ma zî zaf estu. Mîletî pêserardîş u kamey (Kimlik) vîraştîşxebat u karmawu verînu (sîfteyînu). Mîleta ma kardo akerde u êşkera ra hêskena. Çîk kî ma on yew ca zon u kulturê ma wu. Xebat ser kamey mîletey ma, ê zon u kultur ma. Nuştîşê çarey xo bewlîkerdîş, yew heqê her mîletî, qandê mîleta Zaza'yan zî ravêreno (heqê inano zî). Qe çîye sey serbestey niwo. U cay serbestey nigêno. Qandê serbesteyda Zaza'yan lazîmo kam çîçî cî dest ra yeno ay çî bîkero. Bîkeda ponk u arekdê çarîya çîkewu kî nêvîrazyew çînyew.

VEYVÊ KITAVAN 20-5-1995 MANHEIM

Zazay mayî ê Almanya ha bî ponc serîku sey yew tradîşon aşmey gulonîdî veyvey kitavan zazayan vîrazenî. Her ray ra nuştîx mayî kî newe bî zon mara kitav nusenî aynor xela danî. Ma Sîweyd ra çehr ombaz ma bî araba şî Almanya. Bî keyf u zerweşey ra ma şî u bî keyf u zerweşey ra ma amey. Çîkîk ma dî ombaz şêrrey mela Ehmedê Xasî ra îlham gîrewtu u kîmetîkew zaf rînd don de. Sek Xasî nuştî u vatu: "Kewîm kî kitav yî çînkew monen yew heywanîkew bê zon". Veyvey kitavan Zazayan dî emsar nîzdi hîrseyponcas te omeybî pêser. Zaf sukonî ewrupara zazay ma omeybî pêser. Noştîxi awrupayîcî zî bî. Yîni ser xebatey xo dî kîsey ke. Ayna ra Ludwig paulî ser lehçeyanî Zazakî dî u fekânî ser qîsey ke. û va: "Tey mentîkan dî Çewlîg (Bîngêl) Dîyarbêkîr, Xarpet, û tey cayan binan dî en zonî ra vanî Zazakî, mentîkan binan dî sey Sowrek,

Çermug dî vanî Dîmlî, Dersîm dî So-Bî, Zonê ma, Kîrmanckî. Pawlî va mî ri Zazakî daha raştî, qandî cî ez namey en zon rî vana Zazakî." Tey mentîkan Zazaîstanî ra numîney vatan muqeyese kerdî. U va xebatey mî ser zazakî dî berdêwammu. Bêhdî Ludwig Paulî heqî qîse kerdîşî ame Koyo Berzî. Koyo Berzî bomba teqney u raştîya mîleta Zazay ardî zonî. Qalî Dersîmî ke u dêket ont ser şîwenîstanî kîrdasan. Va: ez nîwazena beba koleyî koleyan, bîndestî bîndestan. Va: vîzer zî ez Zaza bîya nê barbaranî tîrkan rî nîzê maşayanî yîni sey lîdrîsî Bîtlîsîyan rî mî mîl nê rona. U eyrî zî ez reyna Zazaya. Va ez tornê Şex Seîdî kal u Seîd Rîzaya. Va "ez Koyo Berza, mîl nêronena çîm suran, bêbextan u zorbayan rî". Kîsekerdîşî Koyo Berzî dîma Michael û Marie amey sêhne û degerlendîrmey şewê vîraşt. Kam şewê dî çîçî qîsey ke Michael va: Marie cewab da. Zaf çîyo do înterîsant vîraşt. Bêhdî Michael û Marie govend dest peyke. Peynîd nuştîx kî newe kitav nuştî dêwet sahne bî. U xela yîni dîyay cî. şew bî keyf u şayî kedyay.

Nuştîxi kî xelat dîyay cî îne.

- 1-Koyo Berz
 - 2-Gagan Çar
 - 3-Kemal Astore
 - 4-Dr.Hûseyîn Çaglayan
 - 5-Seyfî Cengîz
- şew bî keyf u şayî kedyay.

SIWEYD'DI MERKEZÎ KULTURÊ ALEWÎ'YA VIRAZYA.

Mihê êlîşan

27/05/1995 Solentuna dî nîzdi hewtay merdîm amebî pîser. Kongra xo ya sîfteyîn vîraşt u semed xebatey aver rî destur xo wend u bî vengânî (rayanî) zafîna ame kebulkerdîş. Ma zazayîkî redaksiyonî KormîşkaN'dî karkerdenî ena gam eştîşî ambarekî

KORMIŞKAN

zazayıkı redaksiyonu KormişkaN'dı karkerdenı ena gam eştışı ambareki kenı. Semed mılatı bını u mıletey zazay ena gam rınd vinenı u paşt danıde. Ombazı kı komıtey pırêdı ca gırewtu merdımı demokrati. Alewıtey yewna méhna cı ver zılım u neheqeyıd vetışu. Eyr mıletey Zazay bındesta waştay ma, bıray ma yı Alewi ê tırkan u kırdasan ra, wa ver şıwenıstani xo dı vındırı. U paşt bıdı mesela mıliya zazayan. Zazay kı alewıtey ken wa alewıtey xo dewam bıkeri heqi kesi çinkew yınır çı kı vacu. Lakım vatey ma çı, dın ra ina keno wa bıko wazen wa sunıbu, xırıstıyanbu, yawdıbu, alewıbu, zerdestıbu yazı ataıstbu marı ferqı nêkenu. insan haywo niyu u robot zı niyo, pêrı sey pê bıfıkıryey. Ay semed ra babet babet fıkr estı. Waştay ma inson ma zazayo ra wayer meseley xo vecın. Déwey xo bışınasnın raştay xo ra meremın. Wazen mıyon alewıyındıb wazen mıyon sunıyandıb, ferq nêken. Eyr dewletey Tırk xo rı hem sunıteydı kaykena hem zı alewıtey dı. sunıwu raşt, alewıyu raşt ver yew çıdı gerek yew bıb. Ay zı Dewlet gerek dest xo dın ra bonc. Ver en dı çı alewi çı sunı u çı dınon bıno ra ben pêr lazım pıyabıb. Dewletey tırk sextekara u drıya. Demokrasiyo raşt dı dewlet aleqey xo dın ra bırnena. Eyr dewletey tırk bı westey dıyanet işleri ra pıropaganday kemalistey u faşistey kena. Mıletey tırk sek asın en çırı razıya ay semed ra veng xo nıkena. Demokrat, sosyalist u roşenber tırkan ra zı zaf veng çinkew. Heta inka welat Zazayan'dı dew veşnay u vengkerdı, welat Kırdasan veng ke u bı henzeran dew veşnay zede yew tepki demokrat, sosyalist u roşenber tırkan ra u mıletey tırk ra nêame. Ma bıwaz mıqayesey xırıstıyanan ê Latin amarıka u bısilmanan ê Tırkıya bıkıse

ferqıkew akerde ma vinen. Latin amarıka'dı zı eskeri derbey vırazıyay u Tırk ya dı zı. Latin amarıka'dı kılısey u papaz ver eskerand mılet hetı ca gırewt. Tırkye'dı mıftı, melay u camı bı propagandıstı u maşaya dewlet. U dewlet hetdı cay xo gırewt. inson mayı dındar zafı yın ra en hılebazey dewletey tırk ferqkerdın. Ay semed ra melayon comı ra monêkerdın. Zaf zazayon bısilmono dı mı kısey kerd u ena vata eşnavıt: "ay melaw kı dewlet ra meaş gın nê dın yı est, ne zı imon yı, bısilmonew heqıqı lazım goştarey ayno nık". Elbet kı, kê nê eşken vac ena vata sera se raşt, ya zı xeleta. Çıkık inson ma bı çımon xo vinen u şade ben ay çı ma rı yew tercubew. U lazım ma tı ra ders bıg.

PAWİTEN

Over Gudayıg

25-11-1993

Zımıstan ame.
Teberd serdo, pûko
Dari pelonı xo rıjnenê.
Merdımı ancıyeni bani
zere.
Tayni omudo
Wesari paweni.
Tayni bê omuda.
Ok omudo ok bê omudo,
Omudê wırdını zı
Pawıten seroyo,
Tariyey peya şefaço,
Şefaçi dima roşnayıyo.

KORMIŞKAN

NO MERDEK KA MO ?

Sewra

Keyne kî veyvî kenê u anê keye. Na veyvî ,veyva key embiryanandê xu ya. Keyneki no hewt rojiyo biya veyvî. Labre hewna Waştayê xu ne silasnena. Roja hewti şami virazenê u pêranê veywerî dawetê xu kenê. O demdê dawetkerdenîdı yaxer (varan) vareno, merdek zi şino serê bani lox keno. Qandê loxkerdenî loxdır lazım o. Merdek veyv re vano kî :

-Loxdırî bîdı mî ez serê bani lox kera!

Veyw zi riyê xu tırş kena u vana, no kam o?

Eyb ni yo, no qe nê- şermayeno çire mî ra loxdırî wazeno, wa jewnay ra bîwazo. Ez veywa newê ya eybo. Na dana piro şına zeredê banî. Fîna vijêna teber, no merdek fîna cî ra loxdırî wazeno:

-Loxdırî bîdı mî kî ez serê bani lox kera!

Na fîna nêdana cî u şına zere. Zere dî gorim da xu re vana, hal mesele wînyayo.

-Merdimêno banî ser o yo, jewdo wîni rî şiyayo, esmero u mî ra loxdırî wazeno, mî o nêsilasna o ka mo?

A zî vana kî:

-Ma tî ey nêsilasnena? A zî vana:

-Nê willî, ez ey nêsilasnena, o kam o?

-Ma tî bî ey ra zewıcıyaya o merdeyê to yo! Emşo hewt şewî yo tî ya ey hetî rakewna u werzena, seni tî ey ne silasnena?

Ay zî vana:

-Willî ez ey ne silasnena!

Qandê kî merdek nimey şewî yeno kewno cay mîyan, şewra rewê werzeno u şino. Na jî şermayêna kî bewnî yo ridê cî ra kî, cî bîsînasno. Daha roja hewti banî serdî a ey sînasnena.

FERQÊ ZIWANÊ ZAZAKÎ Û
KIRDASÎ

Faruk Yakup

Jewbîyayena mabêndê ziwanan û kokê ci ey xurba ziwanan ra û qisan û rîstandê ci yê en kihanan ra yeno fahmkerdenî. Zîwan zaney qandê nêy verê xu danê (kenê) çîdê kihanê. Kokdê ê zîwanî ra, namedê vilik, heywan û çiyê natûrî xu rê kenê çimeyê ê zîwanî û wûnî qerar danê kî, no zîwan kotî ra yeno û kokê ci reseno kotî. Qandê kî vilabiyayen û vetena zîwanî bî wênena (resim) destpêykerdo. Wêney zîwanî rê bîyê kok, qandê dayen û girotena mabênda hînsanan û zîwano kî mabêndê hînsanan dî virazyayo / peyda-kerdo.

Hînsanê kî zey qebîlan heyatê xu ramito, demo kî, qebîleda xu ra şîyo qebîlena, dewda xu ra şîyo dewna û welatê xu ra şîyo welatana, karekerê zîwandê qebîleda xu zî bî xu ya berdo. Hedîseyê macîrey û koçkerdenî kî dînyan dî bîyê, ê benê sedemê zîwan vilabîyayenî.

"Ser 1813 di Thomas Young Sansikritki, Yûnanki, Latinki, Keltki, Almanki û zîwanê iraniyan bî jew zîwanî ra peyda bîyê û nêyrêzî name dayo û vano; "Zîwanê Hindi-Awrûpi" û ê kî bî no zîwana qisey kenê inazî sarê Ari yê."

Mînak:

1- Zazakî ma vanê; **Hestor**, îngîlîzî vanê; **Horse** û Swêdî vanê; **Hcst** (Hest yeno wendeni)

2- Zazakî ma vanê; **Verg**, îngîlîzî vanê; **Wolf** û Swêdî vanê; **Varg**.

3- Ma bî Zazakî vanê **To se Va?** Swêdî vanê; **Vad sa du?** "**Vad**" (Va geno wendeni) mane yê ci tîya dî zey ê zazakîyo.

4- Zîwanê Swêdîyano kihan dî vanê **Est** ma dî zî vanê **Est/Esto**

şaro kî bahdê ma ameyo mabêndê Dicle û Firatî (Mezepotamyaya kihani)

KORMIŞKAN

ma tesîrdê ziwandê înan bindi mendê û înan ra qisey deyn girotê. Mîsal îranîyan ra, Asûriyan ra, Ermenîyan ra, Hûriyan ra, Medan ra, Hititan ra, Sumeran ra, Yewnanan ra û her wûna. Qiseyê ki ma înan ra girotê ziwane ma miyan di estê. Labirê no nîno no mane û hêsap ki, Zazakî lehçeyêdê nê ziwano û no qanitê lehçe nîyo û gere nîro o mane zî.

Lejan, cengan û kapîtalîzsasyon û sedemê tîcaretey (raya herîrî/îpekî) eyni wexti tesîrê ziwandê ma Zazayan kerdo. Labirê qe jew şekla kulturê ma di viryayeni (viryayîşê) girdî peyda nêkerdê (nêvirastê). Kulturê Zazayan zî zey ziwandê Zazayan xu pawito û nîyameyo virnayeni. Tay nûstoxê Zazayanê ki, Zazakî, nêy rê - êy rê kenê poçikî û kenê dîyalektê ziwano dê bînan wûnî aseno ki, ê kokê xu, kulturê xu û ziwane xu nêsinasnenê û cira zaf dûriyê.

Heqîqeten, bi raştey ê wazeni ziwane ma Zazakî, lehçey jwana ziwani bivîne se, vanê na raştey xu pêy nêrêzê û bivîne. Ziwane ma Zazakî wûnîbo se nezdîyê ziwandê îranîyo. Cirê vacê lehçey ziwandê îranî daha raşt beno. Labirê vanê verê heme çî kes nêy bi tarîx, bêlge û îlmî bido îspat kerdeni. Ziwano zane yê Hîndî-Awrûpî bi kedenandê xu ya dayo îspatkerdeni ki, ziwanoandê kehanan ra jew zî ziwane ma Zazakîyo.

ZAZAKÎ

A (qandê cinya)
Abîni
Açarnayîş
Aşani
Aşmî
Aki
Antîş
Arwêş
Ay (qandê cinêki)
Aya biyayeni

KIRDASKÎ

Ew/Wê
Yadin
Vergerandin
Bikole
Hîv
Veke
Kîşandin
Keroşk
Ew
Şîyar bûn

Balişna
Banci
bê
Beşîla
Ber
Berzi
Bewrani
Bicey (kîr pîk)
Bişmi
Birna
Birwe
Boli
Bibirni
Çare
Çarna
Çeki
Çewt
Cikerd
Çinyo
Dedkeyna
Dês
Dew
Deza
Dihîri
Dim
Do
Doşi
Ê/O (qandê camêr)
Embaz
Emi
Engûri
Erdîş
Êre
Estare
Esto
Estor
Êy (qandê camerdî)
Fek
fiar
şemşêr
şeno
şimitin
şo
şo
Gişt
Girêynayeni
Goş
Halza
Her
Herr
Hîrê

Balîf
Bikşîne
Were
Kelek (Qavûn)
Derî
Bavê
Kevok
Mijang
Vexwe
Jêkir
Birû
Kerî
Jêki
Enî
Gerand
Bavê
Xwar
Jêkir
Tuneye
Dotmam
dûwar
Gund
Pismam
Paş
Nîvro
Dew
Pi
Ew/Wî
Heval
Met
Trî
Rî
Esir
Stêrk
Heye
Hesp
Ew
Dev
Gel
Şûr
Dikare
Vexwarin
Biçe
Heri
Tilî (bêçî)
Bikelîni
Guh
Xwarzî
Ker
Ax
Sê

KORMIŞKAN

Hiwatiş
Hiwe
Homa
Înan
Jew/Yew
Kardî
Kerg
Kêye
Kirê
Kojo
Kormît
Kospes
La
La
Lej
Leteki
Lû
May
Meşti
Mere
Miroy
Mîyane
Name
Nû
Nûşte
Nûştis
Pî
Pize
Pûçik
Qeç/Tût
Se va?
Se vano?
Sî
Sîpe
Taşıteni
Tê estey
Teqa
Tewatani
Tijî
Tûn (Gûzi)
Vaş
Vamî
Varit - Varan
Veşa
Veşnayeni
Vendiş
Verek
Verg
Vernî
Vervatani
Veyndi

Kenîn
Bêr
Xuda
Wana
Yek
Kêr
Mirîşk
Mal
Yekşem
Çikoz/*Destgirtî*
Dêjnik (*tere*)
Pezkûvî
Ben
Çem
Şer/Pevçûn
Parçeki
Rovî
Dê
Sibe
Mişk
Hurmî
Pişt
Nav
Tûj
Nivîs
Nivîsandin
Bav
Zik
Gore
Zaro
Çi got?
Çi dibêje
Kevir
Caj/Kurik
Kurkirin
Naverok
Baca - Pencere
Êş
Roj
Tûj
Giya
Bihîv (Badem)
Baran
Şewitî
Şewitandin
Xwendin
Bexik
Gur
Pêşî
Pêşgotin
Banke

Veyv
Veyve
Vind
Vindi
Viradi
Virna
Virnaye
Virso (*virûsik*)
Vizêr
Viradi
Waşte (*qandê lacek*)
Waştî (*qandê Keynek*)
Way
Weçini
Wêhêr
Xaşêynayeni
Xaşeyni
Xalkeyna
Xînt
Xoz
Zereç
Zêrî
Zey
Zincî

Bûk
Dawet
Bise
Bisekine
Berde
Guhart
Guhartî/*çada*
Brûsk
Duh
Berdi
Dergisî (*destgirtî*)
"
"
Xwişk (*xweng*)
Hilbijêri
Xwedî
Kelandin
Bikelîni
Keçxaltî
Dîn/şet
Berez
Kew
Dil
Wek
Poz

VIRAŞTENA RISTAN (CUMLE)

Çiçi wanenê? Çi dixwini?
Ez koyan sera yena war.
Ez ji serê çyan tême xwar.
Şima amey? Hûn hatin?
Şimayê çiçi wenê? Hûn çi dixwin?
Şimayê şinê koti? Hûn diçin ku?
Şinê koti? Dî çi ku?
Ti yê koti ra yenê? Tu jî ku tê?
Pay şî Pê çû
Pê di Bi hevra
Piyê to seken o? Bavê te çi dike?
Sekenê? Çi diki?
Seninê? Çawayi?

*Bin not: Mi şayê no nûşî vêşî bikera. Labirê
inan kena kîno nim ûney besiyê*

Iremet Förlag

Qandê neşirkerdeni kitabane
xu birîşi **Iremet Förlag**
Adres: Box 4014
128 04 STOCKHOLM

KORMIŞKAN

ZIWANEDÊ KEYI SER

Sewra

Bı asıranayo zıwanê ma zazakî kışt a dewletandê serdestandê neyaran ra ameyo qefeskerdeni, dest sernayeni û neverdayo sereyo xu vejo, zil bido û villa bo. Bı rehatey a ma şene vaje; Gorey vatenandê Tirkoloxande Tırkan ne tırkı yo û ne ji Tırkı ra ameyo û ne ji gorey vatenandê zane û kurdoloxendê kurdan lehçeyêdê kirdasiyo. Bar û wezifeyê ma dimılıyan no bo kı, newe ra ma ey destandê serdestan û neyaran bı ra vejê, bireynê û ravernê heyat. Newe ra keşkerdena ey û bi ey a wendeni, nûşnayeni û qıseykerdeni, dı zerida ma dı caye do zahf gırd û berz peyda kerd û kêyweşeyêda bêsinori ma zeri û pize dı rona û vıraştı. Wexte cı ameyo û rewnayo o yo rawêreno , ka seni ma do nê zıwanê xu yê şırini bide ramiteni û rawêrnê heyatı û zıwanande Dınyay miyan dı bidê cakerdeni, sınısnayeni, qebulkerdeni û bıyarê rojewdê heyati. Rojane ra vejê û bıkerê zıwanê edebiyati.

Vanê zıwanê ma zazaki, qefeso kı tey ameyo qefeskerdeni, tepışteni û giroteni, ê cay û ê qefesi bışikno, lete - lete kero, cı miyan ra bıvıjiyo, raya xu raşt kero û xu sewıyandê ê zıwanandê binan resno. Tabi no ji do bı gırweynayena, ked û hewl dayena û fedakarey kerdena do mümkün bo. No ji teniya bı zazaki kısey kerden a, netıceyê nêreseno û netıceyê cı ra nino giroteni. Nê sedeman ra vanê gıraneya gırveynayen a xu ya en gırdı, xebıtyayena xu ya veşi bıdo zıwandê marda xu ye pizi. Vane ma bıgırweynayeni û xebıtiyayena gıraneya xu bıde nê çıyandê wınasınan ser. Ser û gırweynayena Zıwandê marda kesi en sıfte keye dı bı kes û qeçandê kesi ya dest

peykena. Qandê ney, vanê roja kı qeçek Huma dano a roji ra bı dest peykerden a zıwan dê rawêro heyat û parçeyê dê heyatê ey bo. Verê destpeykerdenda wendexandê destpeykerdeni, vanê kes istanık, meselok, pahuwatey û fıqreyanê xu yê weş û şırinan qeçandê xu rê vajo, inan bımisno kayandê xu, dêranê xu inan bıkerro û goşanê inan bı çıyandê xu ya degiro. Kultur, edet, folklor, tore û roşananê xu bıdo sınısnayeni û dı bıdo cakerdeni û heyat ramiteni. Eger ma nê mesele û çıyan dı wazenê wıhêre iddiayan, qarekteran û ê şexsiyeti bê, vanê ray nisan û mısınayoxê (mahlimê) qeçandê xu fina ma bı xu bê. Bı zıwan û kulturde xu ya wendeni, nuşnayeni bıdê cı û inan o war dı bıresne. Qandê verni, qandê amıyayen û wendenda cı, Awrupa dı bı xoverdayenda ma xerıban a, ma heqê wendenda zıwandê xu yê pizi heq kerdo, visto xu dest. Vanê ma nê heqi weş kar bıyarê. Dairandê macıran ra bı waştenda egıtım û wendenda zıwandê pizedê marda xu zazaki ya hem zıwanê xu şaran miyan dı bıdê ca kerdeni, hem ji bıresnê sewıyêdê inan. Zıwanê ma ji inan miyan dı statu qezenç bıkerro, hem ji bı zıwandê xu ya wendexane dı wendeni diyayeni. Vanê ma nê heqê xu kar bıyarê qeçanê xu bı zıwandê xu ya bıdê wendeni. Bı zıwandê xu ya wendeni û nûşnayenıdo gan bıdo qeçandê ma û a ganeya cı bıyaro ca ardeni û raverno heyat.

Bı zıwandê xu ya egıtım diyayena qeçekı, teniya wendeni û nûşnayeni niya, eynı wextı zahf kıştan ra xu resnayeni zıwanê xu, zıwanê xu vervısteni, şexsiyet, huwuyet û benlıxey a xu qezenç bıkerro û bıfıno xu dest. O ji zey ê binan beno wıhêre nê cı û qarekteran. Bı zıwandê xu ya, bı dayeni û giroten a gami çekeno, xu fêno rawey û mesela xu rawey beno. Nê sedeman ra zıhindê cı dı

KORMIŞKAN

fıkıryayenı (kognitiv) resayenı, ê harmoni miyan dı tamamkerdanda cı dı, rolê girdi û imkanê zahf heray temin keno û o welato kı o qeçek tey jiyeno, zıwanê ê welati misnayenı dı ji paya xu gêno. Lıngı ûmişê cı keno û kewno safandê inan. Mısayena kultur, edet, tore, tarix, folklor û roşanandê xu yê namnetewiya ji şexsiyetê xu gêno. Heyat kerdeni û ramitena miyandê ciwati dı ji nê çı û zıwanê marda cı tesirê do zahf gird viradano û rol kaykeno. Wext yeno o qeçek xwı bı xwı û şare xu sinasneno û xu ê cewatdê şardê xu ra ca nêteşeno û dûri nêfeno. Yanê bı ê çıyandê xu ya xu temsil keno. Mesela sektêya zıwane marda kesi ra jû ji naya kı, kes keydê xu dı zıwanê xu û jewbi zıwanan a têmiyan bikero û bı inan a qısey bikero (mesela; tirkî û kirdasî) û her wına) Na têmiyan biyayenı sekteyê zahf girdi û derbê zorbey dana zıwandê kesi ro.

Kendoxandê zıwandê pizi şardê izlanda ra Lenore Arnberg wına vano: Zıwano kı keye dı yeno qısey kerdeni, vanê jewna zıwan tewrdê ey nêbo û pa niro qıseykerdeni. Eger çiyê do wına, yan ji nêweşiyeda wına keye dı rî bido û bıjiyo do zıwandê ê qeçdê ê keyî dı zahf xırababıyayenî, zahf kemaney do peyda bikero. Bê îrade û zanayenı, tesîrkerden a zıwana, zaney vanê interferens. Na tesîrkerdena bêzanayenı verê serandê wendexanî nîmziwaney rê ray akena û kemaney tey peyda kena. Rewşo jew ji dı ingilizî dı bı namedê "code swiching" î ya rawêreno kı, no ji wexto kı tı jew zıwanıya qısey kenê, bı şekla do zanayen a jewna zıwan ra qısey giretenı (alintî) qısey û ristey (cumle) vıraştana, qeçek jû jû finı jew zıwanî ra gamı erzeno û ravereno jewna zıwan. Nê samedî ra ji ê wırna zıwanan a ji nêşeno xu bido îfadekerdeni û waştananê xu

bıyaro zıwan.

Gorey zıwanzaneyê zıwandê pizedê mari ê Finlandî Tove Skutnab Kangas a; Na, ya kemeya qeçekî ya zıwanî ra, ya kemeya qısey teknîkandê ê zıwanî ra, ya kemeyda qısandê werdîyan ra, yan ji jewna zıwanî rê diha vêşî balanteni ra ca û çime benê. Bı no şekla zıwano kı bı deyna kewto keyî miyan, o zıwan nêwerdano ray nêdano kı, zıwanê ê qeçekiyê pîzî villa bo, xu biresno û serkewo. Minakê: Qeçeko kı zıwanê xu yê pizi dı keydê xu dı rawey berdo û vistover, dem o kı wendexane dı dest bı wendenda xu keno, eger şansê cı yê raweyberdeni û vervistenı çinê bo se , o zıwanê qeçekî do nîmçe (nîmziwan) bımano û galıbdê xu ra nêvıjiyo. Minak; Ma vervistenı û rawey berdena zıwanî bı vıllıkta Nilufer a muqayese bikerê. Kok ê cı do tam û tûm, bedenê cı bêtaqet û bêgan bo. Yanê beden do zey koki nêbo. Rawey dı, rojanê verni dı, wextê resayenda qeçekî, qeçek (zeydê birey) bı keydê xu ya, çorşmandê xu ya, şar û ciwatê xu ya do tim dayenı û girotenı miyan dı zazakî ya cı rawey şıro, gılî bido û villa bo. Labirê bedenê cı do tim bêgan û bêquwet bımano û nê rewşê (halê) xu belî kero û bido nişan dayenı. Dı demdê resayen a xu dı ji, waştanan, his û vatenanê xu zıwan ardenı dı xeyle zehmetey antena biro hemberê pê, yan ji bı qıse û nûştana, îfadekerdeni û zıwanardenı dı, xu dı bêmeley bıwıno û his bikero. Fına o kı zıwanê ser girweyayo û meseley cı ardê zıwan, Sandro Key-Şberg, mesela zıwanî, dayen û girotena cı wına ano zıwan û izah keno. Her însan gorey şexsdê cı, lazım o zıwan û karêdê cı bıbo. Heyatê xu ciwatî (cemeatî) miyan dı bı nê dı çıyana, dı wasıtana hadre keno, ciwatî miyan dı bı zıwan û kardê xu ya xu misneno ciwatî. O kı ey bı ey a, ey bı însanan a, ey bı ciwatan a, bı jewbiyayena , bı dinyaya girêdano, dayan û girotena cı

KORMIŞKAN

fêno ray fina zıwan bı xu yo. Nê heme çi fina bı zıwan a hal û zelal benê û rawêrenê heyatê însanî. Zıwanê însanî tim dayen û girotenı mîyan dı, reseno, villa beno û bı a resayena, bı a villabîyayenı mîyan dı reseno heqîqetey da xu û wasitey ê çıyan.

Fina ma bewnîrê nûştex, zıwanî deyn girotenda bireyan û zıwana dayen û girotena xu senî ano zıwan û rafînenno çıman ver. Zıwano kî deyn gêrenno, dayen û giroten da organîkî mîyan dı, temel bîyayen û ronayendacı ra o zıwan zıwan nıyo. Bol wext heqîqetan nêvînayenı merdımınan pey dı verdano, mabêndê ey û dinyadê ey dı maneno. Senî kî o zıwan ey mîyan dı gırd û villa nêbeno, insan bı xu ji ê zıwanî mîyan dı nêreseno. Mısanayena zıwandê xerîbî, zey heme çi paketê mîyan dı, hadre yena îkramkerdenı. Zey qutîyeda konserwi. Kes ne şeno bewni ro tamdê ay ra, ne şeno boy kero, ne ji şeno cı ra tam yan ji çına hîskero. insan bı xwı, tenîya wıja dı roldê girotoxey dı ro. Wextê dı ne şeno bıbo tesîrkerdox. No zıwan tim insanan ra îtaat wazeno, no ji zahf wext insanan xu bı xu rê keno xerîb û erzeno werte.

Qeçekê ma yê kî teberdê welatê xu dı gırd benê, herûnda entegre bîyayenı dı, tehlikê cı yê asîmile bîyayenı daha gırdı. Qandê coy vanê nıro îhmalkerdenı, çıman ver a nêrawêro û nîyerzıyo goşan pey. Qandê nê semedan ji na mesala sero, bı şeklê do cidîya fikıryayenı û vınderdenı şert û lazım a. Tıyanan dı mısayena zıwanandê bınan, dızıwan yan ji bolzıwan bîyayenı û çıye kî bıxu ya anê ma heme inan zanê, Labîre nê bol zıwanan mîyan dı, vanê zıwanê ma yo weş zazakî ra tawız (êdun) nıro dayenı û wendexanan dı wendena cı temîn bo.

Dûzenı mîyan dı gırd bîyayena qeçekî, insanê do harmonîk bîya-

yena cı, eynı wextı ferdandê keyî ra, bı cıwatîya dayen û girotena weşî, qontaxê do hera ronayena cı zıwanê mar ê bıquwetî ra rawêrena. şeklê heyatê xu yê kulturî ramitenı, berdenı û domkerdena cı ê mirasî kultur ra rawêrena. Vernî dı kulturê xu yê taynî, dayen û villabîyayenacı fina zıwan, tarîx û kulturdê cı ra, insanandê xu mîyan dı tarz û sistemanê heyatî xu dest vıstenı û weş zanayenı ra ravêrena û bı ê çıyana ameya gırêdayenı.

Bahskerdena sedemandê corênan, serkewtena qeçekîya wendexanî, sosyalbîyayena cı, şexsiyet û villa-bîyayena huwuyetê cı, dîney û kognitiv ê do villa ra yena tamamkerdenı. Ney ra, no rî ra keye dı vanê bı şeklê do zanayena bı gan a weş karardena ê zıwanî lazım a. Qandê vayey û qîmet dayenda cı, hewl bıdeyo û kedapîzî, kedamezgî bıro xerckerdenı. Winî nebo rew vınî beno û werte ra werzeno.

No gırwe û wezîfeyo tarîxî kewna ma milî ser, kewno may û pıyan milî ser. Ma posenê kî, heme ne wazîfeyê xu yê tarîxî û namnetewî bıyarê ca û qandê coy ariqê çarî bırijnê û keda xu xerckerê. Vanê ma o zıwanê xu yê weş, delal û şırınî ê qefestê hepıskerdî mîyan ra vejê û zey mırîçıka a xuser vıradê û bıde pernayenı. Ney rê ji şuphê ma çınıyo.

Waştenda nûştena do newe û amornaya fina pıyabîyayena xeyr amıyayenı kena a şıma û serkewtena şıma wazena.

Weşey dı bımanê!

Binnus (binnot): Nûştayê xu yê binî dı ez do bahsê dı kulturey, dızıwaney bıkera.

KORMIŞKAN

NASYONALİZMDE BURJUVAZİDE KIRDASANDI KOMPLEKSÊ ZAZAYIN

Lejwan Büyükkaya

Hereketê reyayişê milli yê Zazaistani ewro merhelada awanbiyayış, viraş-tiş u xotepiştişê fikirde (hewnayıştê) welatperweryda Zazayandıro. No meyandi verni Awrupaîdi bî slogan u kampanya "xo bîslasni kî şar to bîslasno!" ya gamê rindi erziyay. Neka ji xosilasnayen, ayabiyayen u kameyda xorê wahir vijyayen, aya welatê ma u şardê ma miyandi werdi werdi, hêdi hêdi bo ji ca gêna, kok u riçey veradana. Helbet roja kî hereketê Zazayan xo arêda pêser, do meydandê politika, diplomasi u zewmbi babetandê micadeleya vengê xo berzkero. Hedefê merhelada ewroy gorê hewnayıştê mi oyoki ma bêrê silasnayen, kameya ma, estbiyayena ma bêro qebulkerden. Ey dima pêriko waştış u talebê mayê milli, politik u demokratiki şenê manidaribê, fahm bibê, rapoşiyê teyesteyinêda politik. Coraji raştu u ma weş zanê, hetaki Zazay bixu persda xorê wahir nêvjyê u lejê ci nêdê, heqê merdimi çinyoki kes hend tuj u sert şiro şardê embriyana u xeriban ser. Vanê sifte derzini xodikuwî, dima şogocini şarikuwî...

Fına vanê kî dinê Mihemedi eşkerayo mado ji qese u vatışanê xo eşkera u akerde bikerê. Xo silasnayena ma, viraştış u xurtkerdiştê kameya (huwiyeta) Zazaya, verê heme çî Kurdara (Kurdos = Kirdas) abiriyayış u ciyabiyayışi ferz kenê. Vatışê ma helbet şêligdê (kitle) Zazayan rê nê, çimki o xo zano, labrê siyasetmedar u rewşenfikrandê marêyo. To kî şêligdê Zazayanrê vat şîma Tirkî niyê, şîma Zazayê, kameyda xorê wahir bivjyê, bê problem vijyenê.

Labrê merdimê mayêki cephedê siyasidê Kurdandi bî kameyda Kurdeya ca giroto ageyra-yişê inan ê kameyda xo ser tenekna çetino u do tenekna wext biyero. Esastê xodi pêra abiryayışê Zazaya u Kurda biyo mewzubahisê, problem u krizênda muşterek hem Kurdanrê u hem ji Zazayanrê. Sedemê tarixi u sosyolojik ê na problem çîçibi u seni amê meydan, lazîmo sero vînderiyo.

Kurdbiyayışê Zazayan

Gorê hewnayıştê mi 1927 dî Suriyedi bî awanbiyayışê Cemiyetê Hoybuniya destpeykeno. Verê a roj u ê tarixi no dinyadi ne Kurdê juo Zaza ze Kurd vînao ne ji jewdê Zazay xo Kurd. Kam vano zuri kenê. Coraji teşkilat u neşriyatê Kurdan kî serê seserda vîstandi çî istanbuldi u çî ji cayandê binandê estbi, miyandi jewêndo Zaza niveneyeno. Ancax no ideoloji u politiqaya Hoybuni serrandê 1950-1960 idî şa xu birresnê rewşenfikrandê Zazaya u ina bî kameya (identitet) Kurdeya kaşkerê hereketdê Kurdistani miyan. Yanê Kurdbiyayışê Zazaya si biteqiyê verê ney hiris-çewres ser destpeykerdo u ewro na proses (sureç) aya kena bigiriyo, peyni bêro, biqediyê.

Hereketê şêx Saitîi dî rolêdê Kurda çînêbi, okî bî ji menfibi. Labrê Kemalîsta vat fîrset no fîrseto ardî xeylê qadroyê ciyê erciyayey darda kerdî, sîrgun kerdî u dima Zazay helkerdî tepiya, nofin ca bî ca şî eşîretandê Kurdanê kî paştî dêbi Kemalîstan ser. Ne hereketdê şêx Saitîidi u ne ji ê Dersîmîdi sembolê (nişan) Kurd u Kurdistaney çînyo. Aristokrat, beg u burjuvaziyê Kurda kî veri paştî dêbi Kemalîsta, bî kay, xapeynayış u entrikayandê ciya sersem kewtîbi, gama kî aqîlê ci ame ci sere u sersemeya ci ravêrdî weriştî nafin xorê biyayışira tayê dersi giroti, Kemalîstara xeylê çî musay, kopya kerd u bî no babeta himê ideolojîdê nasyonalîsteyda Kurda Hoybundi rona u ilan kerd. Hoybun misaki

KORMIŞKAN

milliya Kurdana. Peymanêda Kurda u Ermeniyana ki Zazaya nêgena hesab u aleyhtê Zazayadira. Ermeniya u Kurda welatê Zazaya xeritan sero xo miyandi beş kerd bi u Hoybundi ji nê beşkerdişi sero ropêkerd. Milleta Zazaya Koçgırdi, Dersimdi u hereketdê Sêx Saitidi xoverdayê. Serehewardayış, xoverdayış u potansiyeldê Zazayara Kurdan u Hoybunciyan waşt ki dinya-dê teberi hetektı cı ra istifade bikerê. Avantgard u intellijensiyayê Kurdanê Hoybuni dınyadê teberirê (xususen Frensız, Ingliz u Hemilkanjanrê) hereketê sêx Saiti u potansiyelê milletda Zazaya ze ê Kurda dayê sılasnayen. Kurda ewroji hewna na hestanıkra fek nêveradao. No jew sedemo ki çirê Kurda vato Zazay leteyêndê Kurdanê.

Sedemo bin ma Zazaya bıxora yeno. Gama ki Kurda bi fikirde nasyonal-isteya moderna u bi Hoybuniya destbi micadeledê xo ye milli kerd, wahirê sınıfênda hakim a milli u elitêndê burokratikibi. Serrandê 1950 u 1960ıdı fikr u perspektifanê Hoybuni bi tesirdê hereketdê Barzaniya ji piya werdi werdi tesirê xo resna miyandê Kurdistandê Turk-iyay u hereketê Kurdanê ê ewroy destpeykerd. No wextıdı zeydê wextê veriya azim u waştışê micadele kerdışi Zazaya miyandi estbi, labrê Zazay qadroyêndê avantgard u sınıfênda mehalli a liderra mehrumi-bi. (dewrdê Osmaniyandı Zazaya dewletıdı piyakarey nêkerdbi, coraji sınıfênda ciya berz a mehalli ki, eşraf, aristokrat u burokratandê elitara ibareta çinêbi) No haldı Zazay mecburibi paştıya xo bide cayê u xo çiyêna identife bikerê. Zazaya dest-peykerdki bikewê hereketdê milli ê Kurdistani miyan u xo pa girêdê. Labrê sewetdê nê kariya, yanê ki bişê micadeleyê Kurdistani bide, mecburibi merdim-

ina xo u ê Kurda kışta kultur u zıwaniya bi şeklêdo suni u zordayışabo ji xususen dınyadê teberirê vajê u xo ze Kurd an leteyêndê Kurda tarif bikerê. Dr.şivan kitabêdê xo di na raştay wina ano zıwan: "Ewladê egidê Dersimi ewro ji êyê sewetdê girotiştê heqdê milliya en vernida ref u rêzandê nasyonalistandê Kurda miyandi wezife giroto..." Bı kilmeya vajimse şertê sosyolojiki ê cemiyetdê Zazaya u politikaya Hoybunciya piya bi sebebki Zazay u Kurdi 30-40 ser qederê xoyê siyasi jewkerê. Labrê ewro ameyo o merhele ki pêra abiryayışi destpeykerdo u oyo lez çerxbeno u Zazayê Kurdanrê vanê "Homahafız bıral!"

Nasyonalisteya Kurda-Kopyaya Kemalizmeya

Seni Kemalista waşt herkesi bikerê Turk, inkar u asimilasyon xorê kerd politika, welatê milletandê binan ê xo hesabna, Kurdanji bi o babeta wetenê milletandê bina Kurdistani sero hesabna u xeriteyê Kurdistaniyoki viraşt tede kam esto vat Kurdiyê. Zazay bi Zazayê Kurdi, Yezidi bi Yezidiyê Kurdi, u pede şi vat Yahudiyê Kurdi, Filleyê Kurdi u... Kamoki nê xeritedê cı miyandi cewiyayê waşt pêrkın bikerê Kurdi. Vanê "Zazay milletênda ciya niyê, eslê inan Kurdo" "Zazaistan çinyo, Kurdistan esto" "Zazaki lehçeyênda Kurdkiya u Zazayji leteyêndê Kurdanê. "Kurdistan reyase mado radyo u televizyon, mekteb (wendexane) bide Zazaya" "Mayê modeldê Baski sero fikiryenê" Ma Ataturki ji wextêdi Amasya di qalê otonomidê Kurdan nêkerdbi? Bahdo se bi?

Abiryayış

Sifte abirnayışi Awrupadı destpeykerd. şertê Awrupay neyrê musaitibi. Zazayêki Kurdanra vêşeri persa milli ê Kurdistaniyê girweyayê Awrupadı raştay vinê u çimê cı abiyay, kameya xo sılasnê. Zıwanê

KORMIŞKAN

dayen giroten, ê wendişi, ê nuştişi, ê mişewrandê resmi pêriko bibi Kirdaski. Ze qanunê orfi idarey hirê-çear Zazay gereko niameyê pêhetek sewetê qesekerden yan xizmetêndo kollektif zıwan u kulturê Zazayarê. Felsefeyê sosyalizmi, normê bırarin werdi werdi sist biyê. Qeçanê şêx, beg, axayandê Kurda tekutek o çınao sexteokı dabı xora vetê u eştê, bibi nasyonalistê burjuwazidê Kurdan u bı êriş neheqey u şovenisteya şiyê Zazayan ser. Xora duri visti, izolekerdi, werdi vinay, ca bı ca cırê heqaretey kerdı. Zazay sırgundi ji bi tabiyê diskriminasyonu. Demo ki hirê-çear Zazay amey pêhet u waşt xorê karê, mişewreyê bikerê, talo vajiyo kı tenya Turkanra nê labrê belki sifte xo Kurdanra bipawê. Nitekim xeyle trajiko kı şewêda kulturi ê Zazayan Almanyadı sedemdê tehditkerdiştê Kurdanra nêvirazyê, iptal bi. Faşistê Turkan Awrupadı dexi biyê belay u tehammul nêkenê ki Kurdi xorê serbest hereket bikerê. A roj festivalêndê kulturi u enternasyonal ê Rinkebydı şı Kurdandı lej kerd u vat şımado beyraqa (perçema) xo tiyadı darda nêkerê u lej vet.. inşella do nêgewimiyo, labrê inanbikerê duri niyo eger rojê Zazay beyraqa xo dardakerê, nafin bırayê mayê Kurdi bêrê u vajê şımado illaheq beyraqa xo biyarê war u dimaji tepurep... Asimilasyonê Kirdasanokı no despansê serriyo Zazayandê Awrupa sero esto, ê hewtay serda Turkan vêsêriyo. Hewtay serrandı Turkan nêşa ma bikerê Tirki, nê çend serran miyandı xeyle insanê ma Awrupadı bi Kirdasi! Çırê qe jewdo Kirdas nêbê Zaza? Bê êki jewfin vanê pirika mi ji yan maya mi ji Zazaya. Ma qe keso kı piyê cı Zazao çinyo?

**mircani...mircani...mircanê
bırarin...bêamori**

Rojê M.Emin Bozarslan rehmeti Ebubekir Pamukçuy rehmeti Cigerxwinirê takdim keno u dano silasnayen, wına vano: "Embaz Ebubekir edebiyatzano u Kurdêndê mayo Zazao" Wextaki Cigerxwin destê Ebubekiri tepşeno hewneno vera Bozarslani u bı meraqêna perskeno "Yaho şıma nê Zazay çıçaxrao kerdê Kurdi?" Bozarslan wına ciwab dano: "Seyda mayê idare kenê işte"

De ma bewnê no karê idare kerdişi do heta çıçax bıramo! Eyni Bozarslan sera 1972 dı Mehkema Diyarbekiridi wına vano: "Esasen Kurda u Turka Lozandı qerarê piya cewiyayişi girot u ilan kerd. Zeki Ismet Inonu ji xatiratandê xodı vano Kurda paşti nêda hereketdê şêx Saiti." (DDKO-Dava dosyasi s.341). Ca zano..Ek ame hesab raştey seni yena zıwan!...

Fına Na dosyaya DKKO yo kı Turkiyedi weşanxanê Komali neşrkerdbi bı namedê Dunyada Kurt Vardir- DDKOnun Savun-masıya kışta teşkilatêndê Kurdan kı namê cı Bahoz bi neşır bi. Qadroyê teşkilatdê Bahozı ewro vêsê cı KDP-Hevgirtınıdı ca genê. Çıyo kı ez wazena qal bikera na dosyadı beş estoki qalê zıwandê Kurdkı keno. Bahozı girot no beş teslimê Dr. Nurettin Zazay kerd kı, o kışta imlayra çımanra ravirno tayê şaşeyêki estê ina raşt bikero. Çımki "Savunma" şertandê zındani-dı amêbı amadekerden.

Dosyaya Komalidi s. 199 u s. 200 dı qalê Zazaki u nuştoxandê Zazaki beno. Dr.Nurettin Zazay no malu-mat kokra hewardao u nêkerdo nushada Bahozı miyan. (bewni nushada ê Bahozı s. 127, 128, 130) Wendoxokı imkanê cı estê nina hurdına kitabın bıdo pêver cırê weş beno aşikar kı, girdê Kurdanê seni hewnenê persda Zazayan. Gama kı Enstituyê Kurda ê Parisi roneyê xeyle minaqasha "lehçeya"virazyê. Dr. Nurettin Zaza u Dr. Kemal Fuad ji kewtibi nê

KORMIŞKAN

minaqaşn miyan. Esas pers nabi: Wa Zazaki bêro nuştênî u wendiş yan nê? Dr.Nurettin Zaza pêserokê Hêvi amor 1.riper 21. wina vano: "Lazîmo ma bi heme awaya goşbidê Kur-mancida Hawari (ez neka nêkewna kardê Zazaya u Sorana miyan.= "Ez niha xwe têkili Zazan u Soran nakim") Eyni amor u pêserokidi s.183-190 .Dr. Kemal Fuad vano wa Zazaki tenya ze zıwanê qesekerden bımano u nêro nuştên. Zıwanê edebi ê Kurdki ê nuştîşi ewro Kurmancki u Sorankî. Eger bı Zazaki u lehçeyandê binanan ji bêro nuştên zıwanêdo tek u muşterek ê Kurdki do nêşo bêro meydan co raji zırarê cı esto.Labrê xebata ferhengi (sozluk) ê Zazaki wa viraziyo kî merdim bişo kelimandê cıyê orjinalanra istifade bikero. Ju nuşttoxêdo Zaza lazîmo Kurmancki yan Sorankiya tekstanê xo binuşno, çımki zıwanê edebi ê nuştîşi nê hurdinayê. No jew, ê didin qandêki Kurdi bişê cı fahm bikerê ki oyo se vano. Hetta bişo bibo meşhur u namê cı Kurdan miyandı vıla bo ji no lazîmo.

Kamo ki xurto o zor keno. Tarixê insanetey heta ewro neheqey sero viraziyayo u ewro ji no dinyayo sistemandê neheqey sero domkeno. şovenisti kotidı benê wa bibê, kamci milleta benê wa bibê, demokrasi, aşiti, bırarında xelqanrê nêgirweyênê tim çimê xo verdanê werdiştê heqtê şarandê bini u talankerdiştê welatan-dê ina. Hetta jewfın zê vergana, gancılan u heşana danê pêro u herjew esti an belati wazeno vera xo kaşkero, xorê biremno. Turkiye Zazaistan ilhaq u işgal kerdo vano tiya ê mino ez nêdana kesi. Ideoloxê Faşistandê cıyê kî Anqeredı ronıştê teoriyan nuşnenê u vanê kok u eslê Zazayan Turko, zıwanê Zazaki ji lehçeyêda Turkiya. Ermeni xeritanê xo virazenê u vanê Araratra heta Kilikya (Adana) welatê Ermeni-

yano, Zazayê kî no wertedı estê guniya ma u ina kewta pêmiyan, kok u riçeyê ma u ina jewo. Kurdi ji Zazaistani ilhaqê xeritada Kurdistani kenê u vanê xora Kurdê esli Zazayê, Zazaki ji lehçeyêda Kurdkiya. Intressant oyokı keso diha nêvano Zazay çiniyê, yanê Zazayan inkar nêkeno, hirê heme ji vanê estê labrê her jew vano leteyênda mayê. No jew. Ê didin hirê hemeyê ji jew çı sero, ma u welatdê ma sero lejê pê kenê. Herjewo giraney dano felsefeyê, ideloyiyê u politikayê kî bişê hemını an qe nêbo qismêndê Zazaya vera xo kaşkero.Madem na heqıqeta ma Zazaya esta, lazîmo milleta ma haydarê xo bo, şaş nêmano u heyret nêkero, çımki nê quwetê kî dişmenê pêyê şenê persda Zazaya sero piya xeylê hesaba virazê, nezdiyê pêbê , piya bidê u biyerê u bigırweyê. No meyandı kes şeno vajo kî Zazaya u Zazaistani sero tenya politikayêndê kolonyalist T.C`y nê, ê Ermenistan u ê Kurdistani ji esta u aya virazyena. Coraji lazîmo hereketê Zazaya rojê ravey xo merhalada welatperweryda fikri ra vejo u ravêrno merhalede pêserardiştê hereketdê milli ê reyaynayıştê Zazaistani u ramitêştê politikayêda milli.

Tay Kurdi neka zanê kî hetdê zıwanira nêşenê êdi neqeratanê "lehçe"dewam bikerê o no cihetra bidê ispatkerdişki ma Kurdiyê. (Alimanê şarê xeribi u ê ma Zazayan ispat kerdo kî Zazaki lehçeyê zıwanandê binan niyo, zıwanêdo mıstaqıl (xosero) yo. Coraji icab nêkeno lehçeciyan sero tew kes vındero.Eger ê xurtiyê se wa biyarê, tenya bı vatişandê belaşana nê, bi anti-têzandê xo u hetdê ilmiya ispat bikerê seni Zazaki bena lehçeyênda Kurdki!) Herunda cıdı dest eşto têzênda sosyolojik. Vanê ju xelqê wahirê zıwanêndo mıstaqılbo ji şeno kışta sosyolojikira bibo leteyêndê milletna. Zera Yusıfi, sermiyanê Enstitudê Kurdan sukda S:t.

KORMIŞKAN

Petersburg`di verê ney çend serri serey cı bi tay professorandê Moskova kewtbi "belayê"u waştê bi tezêdê xo ya cıwabê inan bido. Proje-yêndê xo viraşt bi u sewetdê nê projeya tayê Zazayanra paştı waştê. Listeyêda dur u derga imzayan kî miyandê Zazayandî arêbiyaya u tede pêro teahhut danê kî Kurdiyê u xo Kurd vinenê. Na lista gama kî resê destê sermiyandê Enstitudê Kurdan Zera Yusufi ay do teoriyê profes-sorandê Moskvay puç bikerdê u bi no metodda îlmiya ispat bikerdêki Zazay Kurdiyê, do bivatê, faktorê sosyolojiki ê lengvistki serra yenê u cıra diha muhimêriyê! Ma cırê vat kî na lista tenya şena Zazayandê Kurtçıyan miyandî vırazyo u ê ji hetdê sosyo-lojikira Zazayan temsil nêkenê. Dima Zera Xatunî no projeyê xo sekerd se nêkerd ez nêzana.

Verê ney hewt-heşt serri ma Kurdandê Sowyetistandê keanira musay kî wextê Stalinidî xeylê Zaza-yê mintıqada Batumi bi zora surgunê Kazakistani biyê u neka wijadî çend dewê kî nezdiyê pêdê tede cewiyenê, hewna zıwan u kulturê xo muhafaza kenê, xususen Tosinê Reşit u zewmbi rewşenfikrê Yezidiya jew fin şinê u halê ina perskenê, cıya elaqeder benê. Tay rewşenfikrê kî ma pê silasna (jew ninara Celiê Celil) wija di qalê estenda amorêda wertedê 10 hezar u 40 hezar Zazay" kerdê. Sedemê dostaney, pêsılasnayış u Zazabiyayıştê mara hem ê bibi kêfweşi hem ji ma. Ma vatê rojê biro mado miheqqaq şırê meymaneyda Zazayandê xo ê Kazakistani. Xanıma Tosini, Nura Cewahiriya muhterem cıteyê lepikê xasekê rengini u destana vıraştêy hediyeê ma kerdî u vat nê Zazayanê Kazakistani bi destandê xoya vıraştê, ez ninan şımarê hediye kena. Nê citê lepikê xaseki ewro ji

keydê mı dı dêsa dardekerdeyê. Prof.Qanatê Kurdoy ji wexto kî nê Zazay hewna Batumra sırgun nêbibi inan miyandî u zıwandê cı sero tehqiqêdo leng-uistiki vıraştbi. Gorê vatışandê Kurdandê Sovyetiya Kırdaski u Zazaki dêbi pêver u kerdbi ju kitabê. Tosini nan vat no kitab ma Kırilki ra tadao herfandê Latinki u ma wazenê sewetdê neşkerdışiya no bireso Swêd. Waştıştê inan serra ma no kitab ard teslimê merdımandê Federasyondê Kurdan ê Swêdi kerd kî ê ji ey neşrbikerê. Serda 1987idî. Camêrdo kî o kitab ma teslim kerd kî şexsen ji wahirê ju neşirxan-eyêbî, heta ewro ji o kitab neşir nêkerdo u wexto kî ma ardo cıviri ji tim vato pereyê mı çinyê. Halbuki ma pêro zanê imkan u raştêya neşkerdışi welatêdê zeydê Swêdiya seni u çutır hawaya!. Ma birê dostê xo Celilê Celilê ser. Celil ze alım, tarixzan u folkloristêdê Kurdan ameyo silas-nayen. Coraji rewşenfikrandê Kurdan miyandê qedr u qiymetêdê cı esto. Par-pêrar rojê Celil sewetdê konferansêna amebî Stockholm. Ma pêdî serweşey kerd tepiya mı cıra halê Zazayandê ma yê Kazakistani pers kerd. Vınderd.Hewna çımandê mı miyanra u vat vıjadî Zaza-mazay çinyê! Eyni Celil pêseroktê Berhemidî roportajêda kî B. Baran cı dı keno do iddia bikero kî persa Zazaya hemverdê hereketdê Kurda terefêdê dışmenana erzeyaya werte. Xeylê nuştıxanê bina ji no fikr kerdo ze qanık u xo fektı cawenê, goya persa Zazayan MiTi, Dewleta TC'y eştı werte. icab nêkeno nê safsatayan u wahiranê cı kes tek u tek namekero u binuşno. Wa ê xora bışermayê u bi na bêhurmeteya persda milli ê şaran. Meştı rojdi êdo bi kamci riya bivjiyê huzurdê şelligdê milletda Zazayan u ê Kurdan, wa xorê ê bixo hesab bikerê! Celilê Celil vano Kazak-istandî Zazay çinyê, labrê citê lepikê minê rengini, xaseki, dest-ana rêsayey neqışnayey kî nê Zaza-yan vıraştê êyê kêdê midî

KORMIŞKAN

dêsa darda kerdey u estiyê!

Hereketo milli ê reyayıştê Kurd-istani gama kî fek teori u fikirdê sosyalizmira verado do meydani nasyonalistandê burjuwazi u ideoloji-dê inanrê terk bikero. Persda Zazayandî u persandê binandî zaaf u xetayê kî estê u hereketê Kurdan nêşeno bikewo rotayêda bî sıhhet, kî cira pawyena u yena waştış, nê sedemanrayo. Kompleksê Zazayın u haletê reaksiyoneri kî hemverde Zazayadî ameyê u yenê giroten pêriko aidê nê dormarandê (çorşma-ndê) nasyonalistandê burjuwaziya-ndê Kurdanê, durira nezdi elaqeyê cî bî sosyalistandê Kurdan çınyo. Coraji sosyalistê Kurdan u Zazayan, qewetê raştayê azadiwaştux u xelaskarê milli ê hurdemina milletan, bindê mesul-etayda bardê viraştenda şertandê piyabestîn, jewbiyayen u hemkarey-dirê. şerto verni, qebulkerdiş u ihtiramgirotişê kameyda milli ê Zazayano. Dayen u girotena politik u diplomasi dî ji şerto verni reyna muqabilen pêjewmbini silasnayışo. Pêro xelaskarê milli u sosyali kî TC-ydî mîcadele danê sewetdê serkew-tenî tek kulmîk biyayeni rê ihtiyacê cî esto. Ek bî tek kulmîkêhemverê dîşmeni, do bivineyo u bicewiyo kî o seni pilingêdo kaxetino!

ADIR XORANISÊRO !

Ismail Şahin

Ha qêret

Lînga maa jûê êndî esr vişt u jûinê der a. Na esir ra tepia kes destonê keşî ver ra nêfetelino. Mirçike çivçe hêywanê wa, hama halende xo êve xo deştia virazêna. Canê xo ke koti wast uza de ca cêna. Zê kerge çusss nibena. Kotke cî re kozik virast nisona uza de hakanê xo nîkena. Waxtê xo ke ama, êve wêndis ra nisona cau ke musno cî uza de nînisêna, tar nibena.

İsan kî waire aqıl vê izani o, fikir keno. Kar-gure xo êve plan program ra gore o. Ferqo girso ke mavêne hêywani u isan de, na fikir kerdenêwa.

Aê ra gore uwo ke vanu ez isanu koledarine rê, hêşirine rê serê xo darênowê. Bine bandıra jûê bin de vînêtaenê xo re nîdanu werdenê. Ma sarê Kirmanc-Kızılbaş, Zazai u ra qêri, sarê ke dorme ma de rê leto zaferinê xeleşaina xo gurêta vê xo dest.

Sarê Kurr i kî, êke xeletie nîkero, mavenê xo vê sarê Kirmanc - Kızılbaş, Zazaiu de pirdode qaim virazu, xeleşaina dine kî rae ra wa, senik mendo.

Hama jû sar esto ke, hona dismala destê sarê teveria. Na sar destonê êle teverii verdê xîzmete keno. Zone xo, kultur- adet vê tore xo nêno saykerdenê.

Ta taê estê ke na sari ra urzeno ra karierê roştberinê, zanao^{min}inê, demokratinê rê wair vejînê. Kar-gurê na tainê, name na sari êra vindi kerdenê o. Hando ke destpêra xo amê tarîxe cedê xo keno ra tolde. Wazêno ke variete xo bero tarîxe efendionê xo ra giredo. Hama fikir nîkeno ke piş-tiko ke pîra, o hata peynie pol nibeno. Sevêta karierê xo, gurên-aise xeleşaina sarê xo rê linge erzêno ra

KORMIŞKAN

ver, cı rê beno manê. Êve daê ki nivêdeno husko soynêno ra gureci vê emegdarone na sarê mazlumi.

Na grede xo vê xo fikir bike:

*No saro **bêkesu bêwairu** nianen koti ronîşteu, kamci co^{ra}rafia der o?

*Senê zon qesey keno, wairê senê kulturi, adet-torê yo?

*Senê orijin ra ê, se hata nika qese kerdêna na zoni ra, hata na waxt ardêna na kulturi ra, na adet-tore ra nivîşie ra?

*No senê saro ke temelê xo handê qaim bio, halbê hal nîrijio, name na sari çiko?

Albazê semti

Cavê na so^{ra}uro ke ma doz kerd vineme ke, no saro ke ma qale cı kemê Maî yme. Ma Zaza, Kırmanç-Kızılbaşî i me. Hata nika na saro bêkesu bêwair sero hau xêlê waxto ke ma serê daznu, hona xêlê ca ki daznemê.

Desmala Sure na oxur de xêlê rae guretê. Tarixê ma, zone ma, orijine ma kerd ra vê araze Desmala Sure cad kerd, emeg werd, rind araç da. Na **terteledê** taê ma ra vîşai, koti ra duri, hama xêlê sarê ma ki ard ra vê pêser. Tainê ilawa soynê ro ma, ma rê fermani veti. Pêynie dê çixir bira ra. Dostanê ma ki tenê solix guret.

Meremê Desmala Sure awu ke, demokrate, roştberê, avêdare sarê Zaza, Kırmanç-Kızılbaş bêrê têlewe, bêrê pêser, zuvin rê paşti vêjê, wairê partia xo bê. Waxto ke ma paşt dê ra zuvini, zuvin rê wair vêjayme, xelêsa ma tenêna ma ra bena nêjdi.

Ma na rae dê adir fişto ra cı, sêwle do ra welatê ma, tari bio ra roşti. Nika ki adir sadê bio tramia sure, qait bê na adir xoranişêrol

Na adiri xoramesayne rê; adiri sero hem xo germkerê, hem ki xo vê xo zuvin ra perskerê:

*Ma çae pêyser mendimê, ma re sebi?

*Çae nême pêser?

*Çinarê êndi xo eskêra nikemê?

*Çae ma pê dime sari gureto dima nivîşime?

*Xofo ke zerrê ma dê çiko, kami ra tersemê?

Xêlê xêlê bione sa. Çike **KORMIŞKAN** êno. Amu xêr amu.

KORMIŞKAN sarê Zazaîu rê bimbarek bo, pê sa bê.

Dest-paê emegdarone **KORMIŞKAN** i wesu war bê.

TERKKERDENI

Koyo Berz

Bahdê terkkerdeni û abirnayeni,

Pîze, zerî û qesibey veşenê.

Jan û şewatî bin di manenê.

Dalpey bermî û ê hersan,

Çiman ver a war benê.

Verê çiman kenê germ,

û lewan ser ra qulibênê.

Ê bermî û ê dalpandê hersan bin di,

Keserî keseran ser o ancênê.

Qultikê bermî daqultênê,

Heta zerî û pîzî mîyan flinê.

Di zerî û qesiban di,

Şênayey û heskerdenê esti bena.

Verê terkkerdeni û abirnayeni.

Bermî û rijnayena dalpandê çiman,

Veşnayeni,

Jan û şewatî bi xo ya ana.

Jan,

Jandarey û şewate kewno pîzan.

Nano pa, veşneno û pirayneno.

Keser û qultikî pê dimi war benê.

Û heta pîze û zerî mîyan şinê.

Nê nîşan û elametê,

Terkkerdeni û abirnayenê.

Kesî derd û kulin kenê...

KORMIŞKAN

SEMİNERÊ TERCUMANEYDA ZAZAKÎ

Koyo Berz

17-18 û 19 dê mengda Adarî di, Vûksensikolanê Stockholmî di Semînerê Tercumaneyda (Tadayenda) ziwandê Zazakî amê viraşteni.

25 merdimî amey bî ê Semînerdê Tercumaney.

Roja sifteyêni bahsê Gramer, Alfaba û edebiyatê Zazakî bi û ê semînerî ser înfomasîyon ame dayeni û muşewre bî. Wirna rojandê bahdiyonan di jî terîmandê Zazakî û Şwêdî ser o ame vindanayeni. Girweynayena vetenda terîman û ser o muşewre kerdeni zahf weş amê organîze kerdeni û rind ravêrdi.

No fina sifteyêna gamêda wina ya yena eşteni. Ê heme ziwanan mahlîm û Tercumanê ci estê. Labirê ê ma heta ewro çîyêdê ma yo wina çîne bi û ma nê meselan di zahf peyra mendê. Vanê ma jî gamanê xo ravey çekerê û qandê ziwandê xo bigirweyê. Ez posena ney a tepey a ma do jî ravey lingan berzê û bibê wihêrê dezgeyandê xo yê winasînan û miletan mîyan di cay xo bigîrê. No heqê ma yo tabîyo ki, cay ma jî viraziyo û belî bo.

Herwext ma nêşenê ziwandê şarîya îfadeyê xo bidê, qeçanê xo ziwandê înan a bidê wendeni û pa qisey bikerê.

Vanê Dimilî jî ney a tepey a wêrê însîyatîfî bê, bi dimilî îfadeyê xo bidê û mahlîmê Dimilî qeçandê xo rê peyda kerê. Tadayoxey û wendena ma lazim o bi Dimilî bo.

Heta ewro xeylê ray ma ver o ameybî giroteni û bendî viraziya bî. Vanê ma ê bendan werzanê, ê neqebanê ê rayan akerê û raya xo raşt kerê. Ciniştoxê estorda şarî tim erdo mendeyo.

Merdimê ki ziwandê ma ya nêzanê, şîne cayan di ma temsîl

kenê û hesabdê ma ser o hesabî virazenê û xo rê perey qezenc kenê. Yanê ma roşenê taynan. Mesela merdimê ki Kultur Rodetê Swêdî di kar kenê, ziwane mi nêzanê, lê fina jî ma temsîl kenê, namedê ma ser perey qezenc kenê û viradanê xo tûnikî. Ma no Edalet o. Heta key ma do nê meselan rê çimanê xo bigîrê û vengê xo nêvejê. Vanê ma wêrê ziwandê xo bê û nêverdê kes ma ser hesabî virazo û ma biroşo. Heqê kesî çîniyo ma xo rê kar bîyaro. Vanê ez mecbûr nêba zeravna, an jî ziwanna qisey bikera û ê xo berza lingan bin.

Ziwan heme çîyê însaniyo..

GOŞTAREYA MI BIKERÊ

Kormiştanij.

1- Mengê mîyan di cixare şimitenda xo ra di-hîrê paketî, tebera Werdxane (Aşxane) di werdenda xo ra cemê di cemî nan, fiimitenda xo ra şûşeyê şimitena alkolî kemî ki û bi ê perandê înan a paştî, gon (gûnî) û bidi Kormiştandê xo. Bultenê Kormiştanî do sinasname, warname, peyname, caname û kultur namê to yo, Bêrî ê sinasnamedê xo rê wihêr bivijî!..

Çaredê jew şar (Milet) û merdimî ya nênuşneno û nêvano no kam o û kamci şarî ra yo.

Şarî bi Kultur, ziwan, kamey (kîmlîk) û sinasnamedê xo ya pê ra abirênê û yenê sinasnayeni. Bêrî koley koley, bindestê bindestan me bi!..

2- Dûr û derg tarîxêdê ma Zazayan û ê Kirdasan têmeyan di (pêmiyan) ravêrdo. Ma wirna jî şarê bindestê û qederê ma pêya girêdeyayo. Ma jew destan bin ra nêvijîyo, o bîn nêşeno bivijîyo. Hedef û dişmenê ma jew o. Qandê coy, qandê a reyayeni û destandê dişmenan bin ra vijayeni, vanê ma wirna şarî (Zazay û Kirdasî) dest, doşî û paştîyan bidê pê û jewbê. Di ê wardê jewbiyayeni di hemver dişmenandê xo sere hewadê û lej

KORMIŞKAN

bikerê. Ma wirnan rê jî na jû lazim a û zarûriya. Na mesela mesela ma wirnan a. Qandê serkewtenda na dahwa, piya karkerdeni û jewbiyayeni rê ma tim akerde û hadreyê.

3- Ma bi vetenda nê weşandê Kormişkanî ya veyndanê heme Zazayandê şardê xo ra heskerdoxan, demokrat û welatheskerdeyan. (Alewî û sînî heme zazayan).

Bêrê ma dest bidê destan, doşî bidê doşiyar, paştî bidê paştan, xo pê resnê jewbê. Jew gan û jew beden bê, wardê jewbiyayeni di, dahwada xo rê, Kultur, edet, tore û ziwandê xo rê wihêr bivijîyê.

Heta ewro tay şaran (milletan) ma xapeynay bî, rayda raştî ra vetî bî rayda şaşi ser û ma xo rê zey qûklaya, zey malzemîya kar ardî bî û hewna jî ê yê anê.

Tirkan bi dardê zorîya kerdê ma Tirkî kerê. Ewro jî Kurdîyê kenê ma Kurd kerê. Ma ne Tirk, ne Ecem, ne Ereb û ne jî Kurdîyê. Ma Zazayê, Zazayl..

Tirkoloxê Tirkan jî, Kurdoloxê Kurdan jî na jûweri raşt nêvanê. Gorey xo, gorey fikirdê seredê xo, bêtarîx, bêkok, bêbelge û bêîspatkerdeni, xo kişti ra, seredê xo ra xo rê çî vejenê, virnenê û vanê. Heme gorey menfeetê xo hetê xo ya ancenê, kaş kenê bi sextekarey û dalavêrana wazenê ma bikerê şarê xo.

Bêraştay û heqîqetan çiyê nêşino sere û cay xo nêgêno. Ewro nê, do meşti bivijîyo.

Ewro nê meşti, meşti nê bîro, ez nê o bîn, o bîn nê o bîndo werzo sere hewado û na dahwada xo rê wihêr bivijîyo û dahwa xoserbiyayeni û şarey bikero.

ÇI WEXT MA DO HEQÊ XO BIGÎRÊ

Mexbabo

Xort û keynê Dimilîyan, şima zanê verî ma di dernegandê Kurdan di kar û baro sîyasî û kulturî kerdê. Labirê kesî bi Zazakîya heqê qisekerdeni nêdayê ma. Wexto ki ma bi Zazakî qisey kerdê zordê înan şiyê û qisey ma ma fek di birnayê. Ê ki akerde no çî nêkerdê jî, pîzedê xo di kerdê biteqê. Ma rê vatê no çî ziwano şima yê pa qisey kenê, ma yê ci ra çiyê fahm nêkenê. Bi no hesab a serê ci girote û akerde zor dayê ma, nîre nayê ma mil û vatê bi ziwandê ma ya qisey bikerê. (fiima zanê çî rê nêkenê). Tabî girdanê înan winî kerd bi, ê jî girdandê xo ra winî misay bî û winî dîbi. Demo ki girdê înan ê ziwanzaney vajê mekerê wa ma mîyan di biheleyê, ê do jî winî bikerê.

Soranan vatê do ziwandê ma ya bo, Kirdasan vatê ê ma ya bo. Kesî ma Zazay nêgirotê piyase û hesab. Qandê viraştenda şewan zenetkarê (hunerwanê) ki ardê do nîma-nîm biyayê (Sorani û Kirdas).

Kirdasan vatê kirdas çinêbo ma nêşinê şewi, Soranan vatê soran çinêbo ma nêşinê şewi û winî jî kerdê û biyê. Kesî qalê ma Zazayan û ardenda hunerwanê Zazayan nêkerdê. Hal wina bo, karê ma înan mîyan di çiçi yo. Ê ki ma nêhesibnê, çî rê ma xo şenik kerê û şirê bi înan a kar û bar bikerê û înan ser o xo bihesibnê. Vanê ewro ra tepey a Zazay birê şardê xo yê Zazayan mîyan, şardê xo heti cay xo bigîrê û bi xo xo rê şewî virazi, Kultur û ziwane xo veji piyase, biya ziwani û bîdi sinasnayeni.

Winî asayê û aseno ki ma înan rê nêbenê. Ê ma xo mîyan di nêwazenê, labirê hewna ma yê şinê û xo diskinenê înan ro. Ez texmîn kena winakerdeni di, ê kerdendê xo di û dîyayenandê xo di ê biheq û raştê. Eger ma înan rê bibiyayê înan do jî

KORMIŞKAN

heq bidayê ma û ma heme zey pê bizanayê. Senî ma ziwane înan misenê ê do jî ê ma bimisayê û bi ziwandê ma ya ma di qisey bikerdê.

Înan tim ma werdî û hîç dîyê. Heta ewro şima dîyo jew do Soran yan jî Kirdas ziwane ma misayo û ziwandê ma ya ma di muşewre kerdo. (Bê îstîsnayan, bê cayo ki merkez û tîcaretê ci Dimilîyan desti diro, bê ma ser ra perey qezenckerdeni û qandê kar û bardê xo yê menfeetî).

Tim vanê ma ma yê, ma bolîyê, vanê şima bîrê rayda ma ser, ziwane ma bimisê. Bi no hereket a ma ser o çimsûrey û diktatorey kenê. Senî Tirkan ê mecbûrê misnayeni û qisekerdenda Tirkî kerdê, ê jî wazenê winî ma mecbûrê qisekerdenda ziwandê xo bikerê. Demo ki hal no hal bo, ferqê înan û ê Tirkan cê ra nêmaneno. Ma nê kerdenî û na jû raşt, ê ma rê wina kenê?

Nê hal û rewşî bin di, ez o nêzana qandê çiçî ma yê înan dimi şinê, înan miyan di vîndenê û xo bi înan a girêdanê? Ma qey ma nêşenê bi xwi bi xwi îdare bikerê? Hend ma gewşeg û ecizê? Fikrê mi noyo, ez vana eger lazimey a înan bi ma çiniya, vanê ê ma jî înan rê çinêbo.

Vanê ma xo bisinasnê, cay xo bizanê û cay xo bellikerê. Ma kam ê û kokê ma reseno kotî? Ma heta ewro bes nîyo înan ma kar ardê. Ma jî tim niqara û zirna înan cinaya, name û serey înan berz kerdo. Înan serehewadayanê ma Dimilîyan xo rê mal kerdê, ma jî ci rê çepikî cinayê û vatê zey şima yo. Ma piyê înan pêrdê ma ra gird, yan jî ê bi xo ma ra girdiyê?

Vanê ewro ra tepey a ma bîrê rayda xo ser, rayda şardê xo ser, rayda raşti ser. Raya ki do ma vejo piyase û bido sinasnayeni. Raya ki do sinasnamey ma bo a ray ser. Heta ewro ma rayda çewti di bî û ma politîkayêda şaş û bêkoki

ramitê. Qe faydeyê a polîtîka û ê a rayda şasi ma rê çiniyo.

Vanê ewro ra tepey a ma ziwane û kulturê xo vejê awi ser û zelal kerê. No jî heqê ma yê tabîîyo. Heqê kesî çiniyo nê heqî ma ra bigîro û ma asîmile bikerero.

fiarî (miletî) bi ziwane û kulturê xo ya, cê ra abirênê û sinasnamey xo gênê. Sinasnamey şarbîyayeni kultur û ziwane ci yo.

Zahf ferqî mabêndê ziwane û kulturê ma Zazayan û kirdasan di estê. Kes nêşeno werzo û nînan înkare bikerero. Ziwane Danîmarqijan, Norweçijan û ê îsweçijan hima hima zey pê yo. Labirê hîrê heme jî dewletê û pê ra abiryayeyê.

Dewê ma Zazayan û ê Kirdasan jî zey pê nîyê. Ferq mabêndê çina, qilix û qiyafetê ma Zazayan û Kirdasandi esto. Ferqê girsî mabêndê veyvi waştene û veyve kerdenandê ma di estê. Meyman heweynayeni û hewadayenda ma mabên di jî ferqê ca bi cay estê. Dostey û enbazey kerdena ma jî ca bi ca pê nêmanena.

Nê mîsalê werdî werdî yê. Amorandê xo yê bînan di, hera hera ma do şirê nê meselan, edet, kultur û toreyanê xo ser û ferqanê mabênî bidê tespîtkerdeni.

Bi jew risteya (cumle) ez wazena peynî bida nê nûştedê xo. Ez nêzana kotî ra vejenê û ma kenê şarê xo?

KORMIŞKAN

SÛRO

Zazom Rojnew

-Verê heme çî mî waşt kî êyrê derd u kulê xu vaca. Labirê ey qe goştareya mî nêkerdê u ser o ji mî ra eciz bibî. Ez zi xu ra bê teqet mend biya. Lo ma kê goştareya hêş u derdê mî kerdê. Kê waştê kî, mî hetî roşo u raya raştî mî mîsno, nişan bîdo. Ez ronîştî biya u nê çyan ser o fikiryayê. Ez tîp u tenya biya . Kêye dî, kes mî hetî çinî bi... Kes çinê bi, labirê mî waştê kî biqira...Mî waştê kî gunî u derdê xu, zeredê xu yê kulîni ra veja u berza teber. labirê mî nêwaşt kî barê xu yê girani berza qolinc u mîldê jewnadê bini ser. Ax kulê mî, kulê mî zaf giran bî.

Suro, tenya ronîşt bi, derd u kulê xu fikiryayê. Ey zana yê kî, o heme derdanê xu dî bê enbaz bî. Ey zanayê xerîbey dî enbazey u dostey merdî bî u xemê kesi nê bi. Suro, heme çiyê kehani, familye, dost u birayanê xu fikiryayê. Suro emşo tenya bi. Dostê cî cixare u qedeha cî bi. Qedeha cî veng nê bi...Qedeha cî awda şêrî ra pîrr bi. Keydê cî ra boya şamî u araqi ameyê. Kêye cî ze adir kewtê çimandê cî ver. Suro kêydê xu ra eciz bibî. Waştê kî kêye re biviciyo teber, şiro xu rê çend enbazî bivino u bî inan a weşey u nêweşeya dinyay bivino. Tehlîlê xu yê dinyay ser, inan rê vaco. Suro fikirya u fikirya "Ez kami rê telefon akera, kamî rê nîyakera?" Nê, nêê, kes çinê bî Suro cî rê telefon akero u teoriyê xu yê dinyay ser, analizê xu yê felsefî ser akero u mînaqaşê cî bikero. Nê, nê kes çinê bi. Labirê ey fina telefon werzana u kewt reqamandê telefoni ser.

bî gîştan dê (telî) xu ya reqamê telefonî vilêynay. Xerîbey dî zerîda cî dî kulêdo bol gird bi. "Ka wextê ma yê şêrey? Ka wextê ma yê camêrdey? Ka, kam ma sinaseno?"

Tiya dî ma kami yê?"

-Elo maya mî, ez Suro. Elo maya mî vengê mîn o yeno to?

Telefon dî veng weş nîyameyê. Xîrxîra telefonî zehmetey vetê. Qise kerdenî zaf zehmet bi. Qandê coy, Suroy vengê xu kerd vêşî u qîra.

-Elo, maya mî rîh u ganê mî, tî senina? Elo, hî vacî e...e...e... Ez zaf rînda. fîma seninê? Lê, e...e...e...Mî va tî senina u mî va, ez zaf rînda.

Çimê Suroy hersan ra pîrr bîbî, nêşaye kî qisey bikero. Qesba cî dî adîro sur, kîlî (alaw) tepîşt bi. Tiya dî kes kesî rê dost, enbaz nêbiyê u wêhêr nêvîcyayê. Tiya dî tenya dîşmeney u pîzesiyayey estbî. Labirê Suroîy nêşayê biyaro zîwan u marda xu rê vaco. Derd u hesretê maya cî, cî rê besîbî. Suroîy nêwaştê kî, maya xu bardê tewatenda janandê xu bîndî verdo u a zî şirikê derd u kulandê xu kero. Qandê kî derd u kulê ay xu ra ay rê besî bi.

-Suro, lacê mî maya to, to rê qurban bo. Tî seninê lacê mî? Tiya dî enbazê to vanê Suro xint biyo. Suro har biyo. Lacê mî estûna keydê ma, vacê lacê mî derd u tewetananê xu marda xu rê vacî. Dostê merdimîyo en nezdi maya medimîya. Vacî lacê mî, vacî mî rê derdê to çîçîyo?

-Maya mî...Qurbanê çimandê to yê siyayan ba. Ez raşt vana, ez zaf rînda u qe derd u kederêdê mî zi çinîyo. kam to rê ê çyan vano se, o heywaney keno. Pîze siyayey keno u ma nêanceno.

-Ez nêzana, mî wunî aşnawît u qandê coy mî waşt kî to dî qisey bikera.

-Maya mî, ma çiyêdo wunî bibo ez to rê nêvana. Maya mî ez nêşena vêşî qisey bikera. Tî zana telefon tiya dî zaf girano u ez bî xu zi bêkara u quwetê mî çinyo veşî qisey bikera.

-Lacê mî estûna kêydê ma, weş bewnî xu ra u qe çiyê zi xu rê derd mekî. biray to u wayê to zaf rîndiyê. Selamê cî to rê estê u zaf selamî kenê.

-Maya mî selamê mî zi inan rê u enbazandê mî hemîni rê estê.

KORMIŞKAN

Selamanê mı hemını resnı, elbet rojê ma do pê bîvinê. O wext do bîvinê kam xinto.

Suroy têlêfon girot u hêrsê çımandê xu wuşk kerdî u xu rê, dinyadê xu rê xeberê pisi day u şî hetê mîtbaxa u verê honîke (buzdolabi) akerd u xu rê birayêda serdı akerdı, masî ser ra cixareyê xu yê "Look" ra cixareyê vet u bî adirge dê (çaqmaq) xu ya vist acı. Cixare yê xu yê derg ra dunêdo (duman) derg ant u zereyê xu bî ey a roşnayî kerd. Dıma dun fek u zıncıda xu ra verada teber u havay mîyan dı dun vella kerd. Suro fıkrıyayê... Suro bêhal u bêtaqet bî. Maya cı, cı ra halê cı pers kerdê. Enbazanê cı heqdê cı dı çiyê xırabi resnay bî welatê cı. "Enbaz... May u warda enbaza n.. kê (n..)yo namustê inan kı, tiya ra têlêfon akenê kêyî rê u vanê ez xint biya. Namustê hemın n.. Ez nêzana nê mı ra çıçı wazenê. Mı sekerdo Homa." Suro destanê xu akeno hetê homa ya; "Vacı la Homa...Mı sekerdo." Homa cı rê çiyê nêvatê u Homa ra veng nêvıcyayê. Homa bêveng bî. Ney zi Suro hêrs kerd. Qandê çıçı Homa cı dı qısey nêkerdê. "Homa vengê mı no yeno to. Mı kesi rê quzılqurt nêvato. Homa, mı rê cevap bıdı." Homa fina bêvengı bî. Suro fina hers bî. Suro no fin Homa ra eciz bî. "To zi paştî nêdê mı û mı rê qeleşey kerdı. Tı zi neheqey ra hez kena." Suroy bî Homadê xu ya qısey kerdê, têlêfonî dapıro labırê Suro nêwaştê kı cevap bıdo. "Enbazê mı gêyrenê mı. Namustê enbaza n.. Têlêfon kenê keydê mı rê û heqdê mı dı qısey kenê. Ez xint biya. Xintı marda şıma n.."

Suro dapıro şî wededê (oda) ronıştenı dı cılı sero ronışt, bira u cixare destê cı dı bî. "Bira ez qe bira hez nêkena. Qandê çıçı mı "cin"ı heme şımtı. Bira hemaleya. Bira." Suro cadê xu ra werışt u şî hetê

kitablıxiya u wuca ra albumê xu yê wêney (resımı) ardı. Suroy nêşayê lingandê xu ser vındero. Heli-heli biyê. Emşo Suro ze fitil serweş bî. Suro wêneyê albumı akerdı u miyandê albumı ra heme wêney vetî teber u taydê cı dırnay, taydê cı zi xo destê qat kerdı u eştî masa bın. Tenîya hirê wêney nêçırnay u nêeştî. Ê zi veraday masî ser. Jew wêne ê keydê cı bî, jew ê waştıda cı bî u jew zi ê ey u enbazandê cı bî. Wextê koyan u kepıran. Wextê leji heqi u gerilatey. Wêne dı bî enbazandê xu ya gowendi antê. Tay enbazandê cı destı zi keleşê bêbextî, kozıkan dı nobeti tepıştê. Hemını Suroy ra hezkerdê. Suro qandê inan zaf muhim bî. Labırê nıka qıymetê êy çınê bî. Cı rê vatê xint. "Ez xinta hı, piyê şıma u maya şıma xinto. Sıpey herino. Hı, ez xinta." Têlêfon fina dapıro Suro nêzanayê cevap bıdo yanzi nêdo.

-Hej, det çr Suro.

-Hej, det çr Suro. O çıçıyo Suro. Heta nıka to qe Swêdi cevap nêdayê. Verî to vatê "Selam ez Suro". Nıka Swêdi qısey kenê. Nêbo nêbo tı xint biyê. Vengê to zi wuni weş nino. çıçı yo tı fina şımenê? Keko şımtıtenı rınd niyo. Meşımı keko, meşımı. Bew tı do xint bıbê. Bew ez to rê vana, dıma mevacı kı Mehmedî mı rê nêva. Vengê mın o yeno to.

Suroy nêzana yê kı çıçı vaco. "Xint. Mehmed zi vano ez xint biya. Nê mı ra çıçı wazenê. Mı nınarê çiyê nêvato. Mı herdê nınan rê ço nêvato. Nê mı ra çıçı wazenê."

-Elo Suro vengê mı yeno to.

"Mehmed, enbazê mı no kehan. Ma koyan ser o piya bî. Mı çend finı o merg ra reyna. Qul u kûtikê mı bî. Her wext mı rê vatê; (Vacı qomutanê mı) nıka zi mı rê vano tı xint biyê. No senicesaret keno, mı rê wuna vaco."

-Elo Suro vengê mı no yeno to.

-Vengê to yeno mı. Mı aşnawıt, to mı rê çıçı va. To mı rê va xint, wuninê. Xint dı marda to n.. fina mı rê têlêfon

KORMIŞKAN

meki, tamam.

Suroy cewabê enbazdê xu nêpawit u têlêfon girot. Têlêfonî fina dapîro labirê Suroy nêwerzana. Suro zarzor werişt lîngan ser u şî mitbaxî u honike ra xu rê bira ardî. "Mî rê vanê xint" Bira cî destê dî vîcya balkon.

Kêyê Suro qatê pancan bi. Balkonê cî gird u weş bi. Zere dî têlêfon dayê pîro. Suro balkon dî heyalan mîyan dî bi. Piyê cî serê veror merd bî u ey piyê xu nêdî bi. Cay tîrbda cî zi nêzanayê. Enbazê cîyo en nezdi Isotek verê new rojan kûçe dî bî lacdê apdê cî yê delalîya piya amebi kîştênî. Ax delalo, to seni şa mî tenîya veradê no dînya dî. Ax birayê mîn o delal. Ya tî enbazo erciyaye. Ya tî Isotek. Ax...Axxx.. Suroy, nêşayê lingandê xu ser o vîndero. Serê cî weş bi

Do dom bikero...

ÇEND KITABÊKI NEWE VICYAYÊ

Kormişkan

Kemal Astore

Cer Hard Cor Asmen

Gagan Çar- Hard

C.M.Jacobsson

Raştînûstena Zonê Ma

Faruk İremet

Antolojiyê Hozanwanê Swêdî

Vedat Kaymak- İstaneke Zazakî

Peyhesnawîş: Nûşttoxê zazakî kî kitabê cî yê newey estê şenê **KORMIŞKAN** i rê, ma rotîş, ilan kerdîş sinasnayen dayîşê cî bikêfweşeya gênê xu ser.

Zîwanê ma nan û sola ma ya. Kameya ma zîwan û kultur dê ma sero vîrazyena û berzbena. **KORMIŞKAN** ê heme roşnîfîkîran zaney, nûşttox, hozanwan (şair) û ê wendoxan dê ma yê erciyayeno. Perê (rûpel) cî şîma hemînrê akerdeyê. Bêrê ma pêro piya zazakî bîmişê, bîwanê, bînûşnê û ravey berê.

TIVERIÊSLIXO BIZAN.

Aredayox: Zerweş

Feki Sowreg ra
açarnayox feki Heni M.Êlişan

Wextik çend Zazay melmeketîd idarey yin nêben. Yin xo miyodî yemnora von:

Madem ki ita ma perîşonî. Ma xor bîd tiro şî dîweldî kar bîk, don tiro tey şîn, zaf şîn xo resnen yew dewletey awrupa. Yin miyod yew cenî bena u nîweş kona, gîn ben xeste. Toxtor yeno cenek ser u pers cenik kenû. Ewnî cenik ra xîdara. Lî tîra çîk fê mîken. Cenik bena hêrs u vona:

Eleman eleman nî gawîri dest. Tîxtor von temom. Xo heta von qey Almankî zonakî vona:

El-eman in venden yew Alman yen cenîd xeber don, çîk yemnora fê mîken. Cenek vona Tîrk, Tîrk Tîrkî. Eneray yin venden yew tercuman Tîrk. Tercimôn Tîrk yen. Xeber don, kef hal cenik persen. Le çîk fê mînen û von:

Belki Tîrka ama Tîrkî nêzona. Cenik xod veyşena yin kewt zon dîma. Cenik ena ray vona ney ney ma Tîrkî niyî ma Kurdi ma kurdi. ene ray veden yew tercuman kurdi. Kurd ê yeno, hal cenik perseno, cenik fîm nîkena. Ena ray cenik zeri gîna, û ê xo vona:

ZAZA, ZAZAYÎ, ZAZAKÎ. Kurdi vano:

Na cenik Zazaya. Hema geyrenî yew Zazayî viney. Zaza heta yeno yad xeber donu. Cenik derdî xo vona u mîrena. Tîxtor tercimôn Zazay ra vonu: Cenik tora va se? Tercimôn Zaza vonu: Ya axî ont semed derd xo, u pey ra Va kî: Mî zon xo dî wa hin qe ez bîm ro

KORMISKAN

ZERİTENİK

Zazom Rojnew

-1-

Ê çî çimiyê
dî siyayeya por dê to dî
arweşê şanî zeritenik
no çî xezeb o
qesba camerdê nê welati
xırxızeya şanê mın o
tariyê xori dî

Ê çî fixaniyê
ê fixani, ê tenya biyayenê.
Tenya biyayena
fişingê to yo enbazo.

Tı mı ra pers kerd
mı ra cevabê persê to bê zıwano
bê zıwano ay destî girêdaye
kamcin name bıda cı?
Nameyê nêy çî çıçıyo?

-2-

Ma vızêr nêbi
mı a cınya serdê pırdı vinaya
porê cı bı vaya
rengê konstnerê vıraştê
çıkê cı
werdenê...
vêşaneyaya qeçekê ay bi.

Fixan,
fixan a zerida yaran...
û ê hezaran bi
nımnayena ê çidê xeribey bi
o zi, ze vewrda tozanı
ma ra dûri pera
perayena
halûnê
koyê zerıda
dırbetına tenya biyayeni.

-3-

Bejnê to ya şermiyaye,
şermayeyê çımandê mı dî
çımanê mı
ze rengandê konstnerı
dest nêdaye
ne zi leymin bi.

Hey delalo, welatı bındest,
serehewedayena
zerida mın a kehan
newe biyayena zerida mı
ka, koti dî mend
pêlê nımnayeya qelema mı?
Tırba cı,
tırba enbazzê mı
enbazzê mino dardabiyaye
şehido zeritenik
dî bındê azadiya kühoya
azmını dî

Xu nêda dest
arweşê şewa zeritenik

KORMIŞKAN

HEWN DI MI ŞÊX SEÎD DÎ

Koyo Berz

22-05-1995

Winyaya, azmini ser ra,
Hewran miyan dî,
Estorêda sipê ser o,
Merdimê do nûrîn o erdiş sipe asa.
Ver a koyandê welatê ma ya,
Çihar ligan ser estori dêbi remro.
Zekî biperno wini ameyê.

Çimandê cî ra nûr rijyayê.
Nûr varayê û villa biyê,
Welat û şardê ma ser.
Zerq û tirandê roji miyan dî,
Bî lez û bez a ver a cêr,
Ver a wardê bawkalan biyê.
Bê aras û nefes giroten a,
Perayê, perayê û ameyê.

Demo kî nezdi koyan bî,
Estora xo kerdî sistî.
Nerm-nerm, hêdi-hêdi war bî.
Ame, ame û ame.
Hetê war û welatê ma ya.
Hetê dew û sûkandê ma ya.
Hetê qewm û şardê ma ya,
Virara cî akerdê war biyê.
War bî, war bî û ame.

Bî virara, virarî akerdena,
War bî, ame û kewt,
Meydan û çarşidê Amedi miyan.
Keylê çarşi miyan ra,
û çorşmedê Amedi ra geyra.
Bahdo estora xo werzanê
lingandê peyni ser.
Lingê cî erd ra açiknay û pernê.
Bî pernayena estora xo vetî,
Birca belek a Amedi ser.
O wext mî sinasna.
Pil û Pirê ma şêx Seid'ö.

Finê hetê Xarpûtiya,
Dimî hetê Piraniya,
Hetê Sêwreg a,
Hetê canandê binan a
û diha
û diha,

KORMISKAN

Hetê sūkandê Dimiliyan a,
Winiya, winiya û winiya.
Vinderd û zahf xori ra,
Zerida xo miyan dî axiyê anti.
A axiya cî bi gulbeyê hewran,
Welat û sūkandê ma ser ra,
Villa bi û bi tewrdê hewran.

Ri û çimandê cî ra,
Nûr varayê û rijyayê.
Vayê xerbi dayê erdişda cî ya sipê ro.
Zey pewlandê vewra,
A erdişa cî, cî ser o vaydeyayê.
Labirê zerey cî,
Lanet wendên ra pirr bi.
Pize û zeriya cî cız-cızı kerdê.
Gef û lanet wendên ver.

Winiya, winiya û winiya.
Hetê welat û şardê xo ya.
Bahdê winyayênêda dûr û dergî,
Estorda xo ser ra,
Destê xo kerd berz,
û gîştê xo ya şhadetî kerdî derg,
Hetê şar û welatê xo ya.
Wina veng kerd a mîlet a xo û va:
şarê mî, şarê welatê mî!
şêr û keleşê mî, bewnirê mî ra,
û goştarey a mî bikerê.

Qe şima yê verniya xo vinenê.
Fikirênê, ferq kenê û zanê?
şima berey nekewtê,
Dahwada xo rê wihêr vijyayênî dî.
Labirê ez o vinena û ferq kena.
şima peyra mendê û berey kewtê.

Wertzê, werzê xoser.
û finê çorşmey xo bewnirê.
û bî çimandê xo ya bîvinê.
Bew eşirê Ereban jî heme,
Bî wihêrê dewlet û dezgan.
Labirê şima yê hewna,
Ca û herûnda xo dî amorenê.
Hewna destandê dişmenan bî dirê,
û destandê inan bî dî nalenê.
şima zanê,
Dem o yeno û ravêreno.
Seriye dindeyênê û zey awa şinê.

KORMIŞKAN

Ziwanê ma yo destan bin di naleno.
Asimile beno û pede şino.
Kultur, edet, tore û folklorê ma yo,
Talan û wêran beno.
Heme çiyê ma yo lingan ver şino.
Vanê şima werzê xoser.
Dest û doşiyar pêdê,
Heme piya jewbê û nêverdê.

Werzê, werzê şarê ma Dimiliyan.
Werzê pay, werzê dest û lingan ser.
Warê hewldayenî û jewbiyayenî di.
Sere hewadê û xover bidê.
Jewbê kî, şima quwet bê.
Quwet bê kî,
şima bişê welat û şarê xo,
Destandê dişmenan bin ra,
Vejê, bireynê û azadkerê.

Vejê,
destandê dişmenan bin ra vejê kî,
Ma ji zey şarandê dinyay,
Xoser, serbest û serdest bê.
Heyatê do weş û rûmet biramê.
Ma heqê ma niyo û çiniyo?
Ma ji zey ê binan a,
Serbest emir bikerê û heyat biramê.
Îşte Pil û Pirê ma şêx Seid'i,
şardê ma rê wina vatê.

Qisey xo qedinay,
Fina hetê azminiya peyser,
Estora xo pernê
û çiman ver a vini bî.
Hol biya xoser kî, çiyê çiniyo.
Nêvanê hewn bî mî di bi

KORMIŞKAN

BÉHD 12 EYLÜL 1980
ROCAKERDEW RAŞTID U
AWRUPA DI RAŞTEY XO MA
ARKELYAY!

Mihê Elîsan

Raştey dayiş u girewtişra îspat bena. Ma kî welat tîbî ver 12 eylul. Peserokon ma, kitab ma per bî zon Tırki ra vecyayin. Komelod mîna-çeşe bî zon tırki omeyin vîraştîş. Kom çend kitab kîlasik bîwendinse ay teorîs yenîb. Béhd conta, teber welatîd ay zonayeyik ma zerey welatîd şînas nayin, teber welatîd bî nêzonayey. U kewt miyon bunalîm. Teyin heme çîra fek verda, teyin zî bî pasîvist(sîst). Nêzonayey zon, merdîmo şehtnena.

Nêzonayey inson kena teres zî, ena yew raşteya. Zaza yon ma dî en durum ser çend misal.

DIRAMA/ZAZAKI JINA ME NE BAŞEÎ

Rocik yew zazay piron yen Şom. Uca yew kîrd Bîsmîlic gîn xo heta şîn dikon, yew kîrd Şomîc. Bîsmîlic en dikonci rînd şînaşnen. Şîn roşen dikonci terziw u merdum (Hevgirtîna Gel'ew). Şîn yînîr çay on. Qal qalora aben, Bîsmîlic Pîronîc don şînasnayîş, von en ombaz maw Welat cor ra newe omew. Nomey yî boxsor Ibrahim u bîneyk wesfonyîz don.

Terzi: Persen von: Heval tî bî xeyr hati, ser sera u ser çawa Kurdistan'a Turkyê de jîyan çawaye? (Welat Kîrdon ê tîrkyad ciwayîş senin)

Boxor: Wela jîn ne başe, hal pîr xîrabel (Ceni rînd nîya, durum berbat.) Bîsmîlico Terzi tîqî gînena tiro. Boxsor hîrsben. Bîsmîlic ra

von: Had ma şîl Warzen yen teber. Boxsor Bîsmîlic ra von: Oglum (laci mî), şîma kîney kom tebera dî, u şîma pey hewen? Bîsmîlic von: Oxlum to gerek bî vatîn jîn (ciwayîş) tî von jîn (ceni) uca Boxsond jeton kona. Le reyna zî ikna neben.

WENIM

Rocik S.B yew welat Awrupa ra telefon yew ombaz xoy ê Sîweyd ken, Ombaz yî uca neben, yewna ombaz herîndîd hewanon.

S,B: Merheba Seid von! Ay Seid aya h'el hazîr nîben, herîndey yîd yew na Seid uca ben u yî telefon hewanon.

Zaza Seid : Ez ne Seidey wenîm!* (Ez Seid şîma no)

S,B: Te çî go? (to va se?)

Z,S: Ez ne Seidey wenîm.

S,B: Tewbe tewbe. Zîng telefon gîn!

Z,S: Nîç, nîç! Telefon gîn cehnîm ra bigl

Zaza Seid S,B ra hîrs ben, çend aşîm benate ra veren. Yew munasebet ra Seid u Salîh yen teheta. Seid mesla aken, Salîh ra xo don şînasnayîş u meselak yî sere ra vîyerta der aken u von: Semed telefon gîrewtîş u hîrs bîyayîştî çînaw? Çîkew kî mî va toxemîş to bîb çînaw?

S,B: Hewen von: To telefon dî va se?

Seid von: Mî va ez ne Seidey wenîm. Çîkew xîrab mî nî va?

Yî zî persen von: mêhney WENIM çînaw? Seid dî uca jeton kona. U xetay xo fêm ken yî Zazaw yî Kîrmonc nîw, gerek bîvatîn êwenînim (ê şîma nîyo) herîndîd vat ne ê wenîm (ê şîma no).

www.arsivakurd.org

